

Fundusze Europejskie
dla Śląskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Województwo
Śląskie

Załącznik do Uchwały nr 970/501/VI/2024
Zarządu Województwa Śląskiego
z dnia 24 kwietnia 2024 r.

Instytucja Zarządzająca FE SL

***Zasady dotyczące zapobiegania
i sposobu postępowania w sytuacjach wystąpienia
konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych
w ramach FE SL 2021-2027***

Katowice, kwiecień 2024 r.

Spis treści

Wykaz skrótów i definicji.....	2
Podstawa prawna i wytyczne.....	3
Słownik pojęć.....	4
Rozdział 1. Zakres ogólny dokumentu i procedury.....	6
Rozdział 2. System zwalczania konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych.....	10
2.1 Zapobieganie.....	10
2.1.1 Środki zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym.....	11
2.1.2 Zarządzanie ryzykiem konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych.....	18
2.2 Wykrywanie i zgłaszanie.....	24
2.3 Informowanie, raportowanie i korygowanie.....	27

Wykaz skrótów i definicji

CBA	Centralne Biuro Antykorupcyjne
CST2021	Centralny System Teleinformatyczny
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFVS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
ETO	Europejski Trybunał Obrachunkowy
FE SL 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027
FR	Departament Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego
FS	Departament Europejskiego Funduszu Społecznego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego
FST	Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji
IZ/KW FE SL	Departament Rozwoju i Transformacji Regionu Referat certyfikacji wydatków (RT-RCW) wykonujący zadania w zakresie księgowania wydatków
IMS	Irregularity Management System, system informatyczny uruchomiony i administrowany przez Komisję Europejską, za pomocą którego informacje o nieprawidłowościach przekazywane są przez państwa członkowskie do KE oraz w ramach IMS Signals zapewniona jest wymiana informacji na poziomie krajowym o podejrzeniach nadużyć finansowych pomiędzy IZ/IP PO
ION	Instytucja Organizująca Nabór
IP FE SL	Instytucja Pośrednicząca FE SL, tj. Śląskie Centrum Przedsiębiorczości (SCP) i Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach (WUP)
IZ FE SL	Instytucja Zarządzająca FE SL, tj. Zarząd Województwa Śląskiego
KE	Komisja Europejska
KOP	Komisja Oceny Projektów
OLAF	Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych
Porozumienie	Dokument, w którym powierzone zostały zadania związane z realizacją FE SL 2021-2027
RT	Departament Rozwoju i Transformacji Regionu w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego
SKANER	narzędzie informatyczne wspierające realizację procesów wydatkowania środków europejskich. Aplikacja zapewnia dostęp do aktualnych informacji, pochodzących z różnych baz, w tym rejestrów publicznych, na temat konkretnych podmiotów i osób oraz ich powiązań osobowych i kapitałowych
UE	Unia Europejska
UM WSL	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Podstawa prawna i wytyczne

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego (WE) i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159), zwane dalej rozporządzeniem ogólnym;
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. zwane dalej rozporządzeniem finansowym;
3. Rozporządzenie Rady (WE) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz. Urz. UE L 312 z 23.12.1995 str 1), zwane dalej rozporządzeniem nr 2988/95;
4. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE (Dz. Urz. UE L 94 z 28.03.2014, str. 65, z późn. zm.); Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23.10.2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (Dz. Urz. L 305 z 26.11.2019 str. 17-56).
5. Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079), zwana dalej ustawą wdrożeniową;
6. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz. U. z 2024 poz. 566);
7. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270 z późn. zm.), zwana dalej ustawą o finansach publicznych;
8. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1605 z późn. zm.), zwana dalej PZP;
9. Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 184 z późn. zm.);
10. Ustawa Kodeks postępowania administracyjnego z dnia 14 czerwca 1960 r. (t.j. Dz.U.2024 r. poz. 572);
11. Ustawa Kodeks postępowania karnego z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz.U.2024 r. poz. 37);
12. Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz.U.2024 r. poz. 17);
13. Strategia Komisji w zakresie zwalczania nadużyć finansowych – wzmożenie działań w celu ochrony budżetu UE. Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 29.04.2019 r.;
14. Konwencja sporządzona na podstawie artykułu K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz. Urz. UE C 316 z 27.11.1995, str. 49-57);
15. Wytyczne Komisji Europejskiej dla państw członkowskich i instytucji wdrażających programy „Ocena ryzyka nadużyć finansowych oraz skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć

finansowych” z 16 czerwca 2014 r. (EGESIF_14-021-00-16/06/2014), zwane dalej Wytycznymi KE;

16. Wytyczne Komisji (UE) dotyczące unikania konfliktów interesów i zarządzania takimi konfliktami na podstawie rozporządzenia finansowego;
17. Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021-2027;
18. Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące korzystania z usług ekspertów w programach na lata 2021-2027;
19. Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027;
20. Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące wyboru projektów na lata 2021-2027.

Słownik pojęć

Użyte w zasadach pojęcia oznaczają:

- 1) nieprawidłowość – zgodnie z art. 2 pkt. 31 rozporządzenia ogólnego oznacza każde naruszenie mającego zastosowanie prawa, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie go nieuzasadnionym wydatkiem;
- 2) nadużycie finansowe - zgodnie z art. 1 Konwencji sporządzonej na mocy art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich jest to jakiegokolwiek umyślne działanie lub zaniechanie naruszające interesy finansowe Wspólnot Europejskich:
 - a) w odniesieniu do wydatków, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:
 - wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu,
 - nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,
 - niewłaściwego wykorzystania takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane;
 - b) w odniesieniu do przychodów, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:
 - wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez lub w imieniu Wspólnot Europejskich,
 - nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,

- niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu;

Nadużyciem jest wszelkie działanie lub zaniechanie (potwierdzone wyrokiem sądu), łącznie z podaniem błędnych informacji, które w sposób świadomy lub lekkomyślny wprowadza w błąd lub usiłuje wprowadzić w błąd stronę w celu osiągnięcia korzyści finansowej lub innej albo uniknięcia zobowiązania. Do najczęściej identyfikowanych nadużyć finansowych należą, m.in.: korupcja, konflikt interesów, nadużycia finansowe występujące podczas zamówień publicznych oraz fałszerstwa.

- 3) korupcja – zgodnie z art. 1 ust. 3a ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, oznacza czyn:
- a) polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
 - b) polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio, lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
 - c) popełniany w toku działalności gospodarczej, obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującej w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie;
 - d) popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu bezpośrednio lub pośrednio przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie.

Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjmuje się, że korupcja stanowi szczególny rodzaj nadużycia finansowego.

- 4) beneficjent – oznacza podmiot publiczny lub prywatny, z którym została podpisana umowa o dofinansowanie, w rozumieniu art. 2 pkt. 32 ustawy wdrożeniowej;
- 5) wnioskodawca – zgodnie z art. 2 pkt. 34 ustawy wdrożeniowej oznacza podmiot, który złożył wniosek o dofinansowanie projektu;
- 6) nieprawidłowość systemowa – zgodnie z art. 2 pkt. 33 rozporządzenia ogólnego, oznacza każdą nieprawidłowość, która może mieć charakter powtarzalny, o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia w podobnych rodzajach operacji, która wystąpiła na skutek poważnego uchybienia,

w tym braku ustanowienia odpowiednich procedur zgodnie z niniejszym rozporządzeniem oraz z przepisami dotyczącymi poszczególnych Funduszy;

- 7) potencjalne podejrzenie popełnienia nadużycia finansowego - są to wszystkie przypadki nieprawidłowości w ramach FE SL 2021-2027 (tj. naruszenia przepisów prawa, które spowodowały lub mogły spowodować szkodę w budżecie UE), dla których uprawdopodobniono celowość w działaniu podmiotu i które zostały zgłoszone do organów ścigania.
- 8) podejrzenie popełnienia nadużycia finansowego – oznacza, zgodnie z zapisami art. 2 lit a Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) 2015/1970 z dnia 8 lipca 2015 r., nieprawidłowość, która prowadzi do wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania, w szczególności nadużycia finansowego, o którym mowa w art. 1 (1) (a) Konwencji sporządzonej na podstawie artykułu K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich. Przypadek naruszenia przepisów, spełniający kryteria określone w powyższej definicji, należy kwalifikować jako podejrzenie nadużycia finansowego w momencie uzyskania przez właściwą instytucję inicjującą informacji o sporządzeniu przez prokuratora aktu oskarżenia.
- 9) konflikt interesów – m.in. zgodnie z art. 61 ust. 3 rozporządzenia finansowego istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienie funkcji podmiotu upoważnionego do działań finansowych lub innej osoby, o których mowa w ust. 1, jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne lub związki z jakimkolwiek krajem, interes gospodarczy lub jakiegokolwiek inne bezpośrednie lub pośrednie interesy osobiste.

Ponadto, zgodnie z art. 24 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r., pojęcie konfliktu interesów obejmuje co najmniej każdą sytuację, w której członekowie personelu instytucji zamawiającej lub dostawcy usług w zakresie obsługi zamówień działającego w imieniu instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który postrzegać można jako zagrażający ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.

Rozdział 1. Zakres ogólny dokumentu i procedury

Zgodnie z art. 74 ust. 1 lit. c rozporządzenia ogólnego Instytucja Zarządzająca programem operacyjnym dysponuje skutecznymi i proporcjonalnymi środkami i procedurami zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniającymi stwierdzone ryzyka. Ponadto, art. 74 ust. 1 lit. d rozporządzenia ogólnego stanowi, że Instytucja Zarządzająca zapobiega nieprawidłowościom, wykrywa je i koryguje. Niniejszy dokument wskazuje podstawowe założenia realizacji obowiązków nałożonych ww. przepisami.

Głównym celem niniejszych zasad jest zapewnienie odpowiedniego poziomu zarządzania ryzykiem konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych oraz wprowadzenie jednolitych reguł stosowanych przez IZ FE SL oraz IP FE SL w tym zakresie. Zasady są skierowane do instytucji uczestniczących

w realizacji FE SL 2021-2027, które są odpowiedzialne za odpowiednie zarządzanie ryzykiem konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych w zakresie opisanym w niniejszych zasadach. Bez uszczerbku dla niniejszych zasad IZ FE SL/ IP FE SL mogą dodatkowo wydać szczegółowe instrukcje wykonawcze w obszarze konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych.

Zasady zawierają postanowienia dotyczące:

- minimalnych założeń przyjętych przez IZ FE SL i IP FE SL w zakresie zwalczania konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych;
- założeń związanych z zarządzaniem ryzykiem konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych w ramach FE SL 2021-2027.

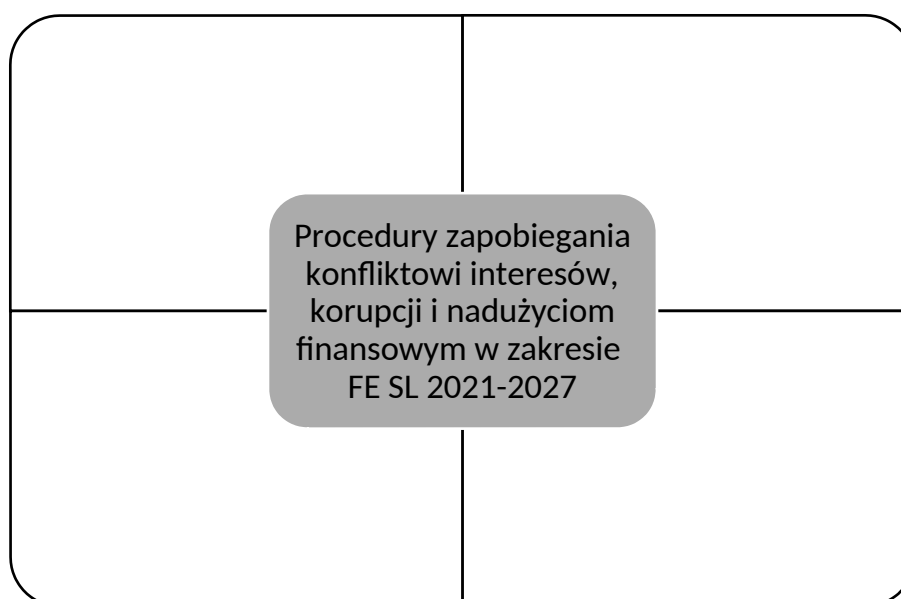
Zasady obowiązują w okresie realizacji FE SL 2021-2027.

Institucje uczestniczące w realizacji FE SL 2021-2027, kierują się w swoich działaniach polityką absolutnego braku tolerancji dla konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych, zarówno w odniesieniu do swoich struktur organizacyjnych, jak i zachowań ekspertów oraz wnioskodawców, beneficjentów i ich partnerów.

IZ FE SL zapewnia skuteczną współpracę i koordynację działań pomiędzy IZ FE SL, IP FE SL, organami dochodzeniowo-śledczymi oraz instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie nadużyć finansowych.

W celu zapewnienia skuteczności systemu przyjęto ogólne założenia wspólne dla wszystkich instytucji uczestniczących w realizacji FE SL 2021-2027, celem zapewnienia mechanizmów zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym.

Procedury zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym w instytucjach systemu wdrażania

Na procedury zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym w zakresie FE SL 2021-2027 składają się regulacje ustawowe, regulacje wewnętrzne UM WSL oraz IZ FE SL. Ze względu na oddzielność organizacyjną IP FE SL posiadają analogiczne regulacje wewnętrzne, jak w IZ FE SL.

- **Wybrane najważniejsze regulacje ustawowe**

- ustawa o pracownikach samorządowych (art. 26 - zakaz podległości służbowej między osobami bliskimi, art. 30 - zakaz wykonywania zajęć pozostających w sprzeczności lub związanych z zajęciami, które pracownik samorządowy wykonuje w ramach obowiązków służbowych, art. 31 - oświadczenia o prowadzeniu działalności gospodarczej, art. 32 - oświadczenia majątkowe),
- Kodeks postępowania administracyjnego (art. 24 - wyłączenie pracownika organu od udziału w postępowaniu, art. 25 - wyłączenie organu od załatwienia sprawy),
- Kodeks postępowania karnego (art. 304 - obowiązek zawiadomienia o przestępstwie),
- ustawa wdrożeniowa (art. 45 dotyczący pracowników i ekspertów).

- **Regulacje wewnętrzne – ogólnourzędowe**

- Kodeks etyki pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego,
- Zarządzenie nr 95/22 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 10 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Procedury zapobiegania i przeciwdziałania korupcji w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego z późn.zm.,
- Zarządzenie nr 33/22 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 30 marca 2022 r. w sprawie wprowadzenia „Procedury postępowania w przypadku naruszenia zasad Kodeksu Etyki, a także wystąpienia zjawiska mobbingu i dyskryminacji w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego”,
- Zarządzenie nr 124/23 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 11 października 2023 r. w sprawie oświadczeń majątkowych składanych przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego,
- Zarządzenie nr 80/21 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 12 lipca 2021 r. w sprawie określenia zasad składania przez pracowników zatrudnionych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego oświadczeń o prowadzeniu działalności gospodarczej, przestrzegania zakazu wykonywania zajęć pozostających w sprzeczności lub związanych z zajęciami, które wykonują w ramach obowiązków służbowych, które mogłyby wywołać podejrzenia o stronniczość lub interesowność oraz zajęć sprzecznych z obowiązkami wynikającymi z ustawy o pracownikach samorządowych oraz informowania pracodawcy o wykonywaniu dodatkowych zajęć,
- Zarządzenie nr 130/21 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 17 grudnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu przyjmowania zgłoszeń naruszeń prawa i podejmowania działań następczych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego z późn. zm.,

- Zarządzenie nr 109/19 z dnia 19 sierpnia 2019 r. Marszałka Województwa Śląskiego w sprawie wprowadzenia Procedury zarządzania ryzykiem w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego.

- **Regulacje wewnętrzne w ramach IZ FE SL**

- Zasady dotyczące zapobiegania i sposobu postępowania w sytuacjach wystąpienia konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych w ramach FE SL 2021-2027,
- Instrukcje Wykonawcze Instytucji Zarządzającej Programem Fundusze Europejskie Dla Śląskiego 2021-2027 - Departamentu Rozwoju i Transformacji Regionu,
- Instrukcje Wykonawcze Instytucji Zarządzającej Programem Fundusze Europejskie Dla Śląskiego 2021-2027 - Departamentu Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- Instrukcje Wykonawcze Instytucji Zarządzającej Programem Fundusze Europejskie Dla Śląskiego 2021-2027 - Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego.

Dopuszcza się dalsze doprecyzowanie tematyki w innych wskazanych w instrukcjach dokumentach, (np. w przypadku etapu oceny w Regulaminach KOP, zarządzeniach – w zależności od decyzji ION).

- **Regulacje wewnętrzne w ramach IP FE SL**

- Zasady dotyczące zapobiegania i sposobu postępowania w sytuacjach wystąpienia konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych w ramach FE SL 2021-2027,
- Instrukcje Wykonawcze Instytucji Pośredniczącej Fundusze Europejskie Dla Śląskiego 2021-2027 – Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości,
- Zarządzenie Dyrektora ŚCP nr SCP.ZD.010-38/23 z dnia 28 września 2023 r. – Kodeks etyki,
- Zarządzenie Dyrektora ŚCP nr SCP.ZD.0131-22/16 z dnia 1 czerwca 2016 r. - Instrukcja zapobiegania i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcji w Śląskim Centrum Przedsiębiorczości oraz sposobu postępowania w sytuacjach mających znamiona korupcji,
- Zarządzenie Dyrektora ŚCP nr SCP.ZD.010-35/21 z dnia 20 grudnia 2021 r. - Regulamin przyjmowania zgłoszeń naruszeń prawa i podejmowania działań następczych w Śląskim Centrum Przedsiębiorczości,
- Zarządzenie Dyrektora ŚCP nr SCP.ZD.010-41/22 z dnia 21 grudnia 2022 r. - Procedura zarządzania ryzykiem w Śląskim Centrum Przedsiębiorczości,
- Instrukcje Wykonawcze Instytucji Pośredniczącej Fundusze Europejskie Dla Śląskiego 2021-2027 – Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach,
- Zarządzenie Nr TO-0016/69/2018 Dyrektora WUP z dnia 13 września 2018 r. - Kodeks etyki,
- Zarządzenie Nr TO-0016/70/2016 Dyrektora WUP z dnia 24 października 2016 r. - Polityka antykorupcyjna w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Katowicach,

- Zarządzenie Nr TO-0016/70/2016 Dyrektora WUP z dnia 24 października 2016 r. - Instrukcja zapobiegania i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcyjnym w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Katowicach oraz sposobu postępowania w sytuacjach mających znamiona korupcji,
- Zarządzenie Nr TO-0016/27/2018 Dyrektora WUP z dnia 19 lutego 2018 r. - Polityka przeciwdziałania nadużyciom finansowym.

Dopuszcza się dalsze doprecyzowanie tematyki w innych wskazanych w instrukcjach dokumentach, (np. w przypadku etapu oceny wniosków o dofinansowanie w Regulaminach KOP, zarządzeniach wewnętrznych Dyrektora – w zależności od decyzji ION).

Rozdział 2. System zwalczania konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych

Zgodnie z rozporządzeniem ogólnym system zarządzania i kontroli FE SL 2021-2027 zapewnia zapobieganie, wykrywanie i korygowanie przypadków nadużyć finansowych oraz odzyskiwanie kwot podlegających zwrotowi w związku z popełnieniem nadużyć finansowych.

Niniejszy rozdział zawiera podstawowe zasady i metody działania służące zwalczaniu konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych, które są stosowane przez instytucje uczestniczące w realizacji FE SL 2021-2027.

W FE SL 2021-2027 system w zakresie skutecznego przeciwdziałania problemowi zwalczania konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych składa się z trzech podstawowych procesów:

- 1) zapobieganie;
- 2) wykrywanie i zgłaszanie;
- 3) informowanie, raportowanie i korygowanie.

2.1 Zapobieganie

W ramach FE SL 2021-2027 zapobieganie konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym oparte jest na następujących środkach:

- 1) zdefiniowanie zasad etyki, do których przestrzegania są zobowiązani wszyscy pracownicy instytucji realizujących zadania w zakresie zarządzania i wdrażania FE SL 2021-2027;
- 2) ustanowienie systemu zarządzania i kontroli, opartego na przejrzystym podziale obowiązków pomiędzy IZ FE SL a IP FE SL, jak również wewnątrz instytucji zaangażowanych w realizację FE SL 2021-2027;
- 3) wdrożenie systemów kontroli wewnętrznej, zapewniających zminimalizowanie ryzyka popełnienia nadużyć finansowych;

- 4) weryfikacja prawidłowości funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli, w tym w zakresie nadużyć finansowych, funkcjonujących w instytucjach uczestniczących w realizacji FE SL 2021-2027, dokonywana przez IZ FE SL w ramach przeprowadzanych kontroli systemowych funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli;
- 5) informowanie o prowadzeniu kontroli projektów;
- 6) prowadzenie kompleksowych szkoleń i działań podnoszących poziom świadomości na temat nadużyć finansowych, które mają na celu podnoszenie świadomości w kwestii realizowanej przez IZ FE SL polityki zapobiegania nadużyciom finansowym, jak również pomoc w rozpoznawaniu oznak popełnienia nadużyć finansowych i reagowaniu na tego typu działania. Szkoleniami mogą zostać objęci wszyscy pracownicy instytucji zaangażowanych we wdrażanie FE SL 2021-2027, jak również osoby uczestniczące w ocenie wniosków o dofinansowanie (eksperci).

2.1.1 Środki zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym

A. Kultura etyczna

W celu stosowania najwyższych standardów etycznych przez pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie FE SL 2021-2027 przyjmuje się następujące zasady postępowania:

- 1) zasada praworządności – oznacza wykonywanie obowiązków z zachowaniem najwyższej staranności, przestrzegając przepisów obowiązującego prawa;
- 2) zasada rzetelności – oznacza sumienne wykonywanie obowiązków z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i umiejętności, opierając swoje działania na prawidłowo dokonanych ustaleniach oraz wykorzystując uzyskane informacje wyłącznie do celów służbowych i zgodnie z ich przeznaczeniem. Ponadto, zasada rzetelności oznacza podejmowanie racjonalnych decyzji, uznanie popełnionych błędów i naprawy ich konsekwencji oraz kierowanie się przepisami prawa i przyjętymi procedurami;
- 3) zasada bezstronności – oznacza traktowanie wszystkich wnioskodawców/ beneficjentów/ interesantów w sposób niedyskryminujący, pozbawiony uprzedzeń ze względu na kolor skóry, płeć, stan cywilny, pochodzenie etniczne, język, religię, orientację seksualną, niepełnosprawność, reputację lub pozycję społeczną. Ponadto, oznacza lojalne i rzetelne wykonywanie zadań, zgodnie z przyjętymi procedurami i zasadami IZ FE SL, bez względu na własne przekonania i poglądy polityczne oraz nieprzyjmowanie, w związku ze swoją pracą, żadnych korzyści materialnych ani osobistych, nienadużywanie władzy, a także nieuleganie wpływom i naciskom;
- 4) zasada unikania konfliktu interesów – oznacza nieprzyjmowanie żadnych zobowiązań wynikających z pokrewieństwa, znajomości lub przynależności oraz niepodejmowanie

żadnych prac ani zajęć, które pozostawałyby w sprzeczności z obowiązkami służbowymi. W przypadku zaistnienia konfliktu interesu w sprawach prywatnych i służbowych, pracownik zobowiązany jest do wyłączenia się z działań mogących wywołać podejrzenia o stronniczość lub interesowność;

- 5) zasada profesjonalizmu – oznacza dbałość o systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych, pełną znajomość aktów prawnych, umiejętność merytorycznego i prawnego uzasadnienia podjętych decyzji i sposobu postępowania, a także profesjonalną współpracę wewnątrz i na zewnątrz instytucji;
- 6) zasada jawności – oznacza wykonywanie zadań w oparciu o przyjęte procedury, informując o sposobie postępowania zainteresowane strony, z zastrzeżeniem ochrony informacji prawnie chronionej;
- 7) zasada odpowiedzialności – oznacza nieuchylanie się od podejmowania trudnych rozstrzygnięć oraz od odpowiedzialności za swoje postępowanie, dzielenie się własnym doświadczeniem i wiedzą, dążenie do wzmacniania wiarygodności instytucji zaangażowanych we wdrażanie FE SL 2021-2027 .

Określone powyżej zasady są zobowiązani stosować wszyscy pracownicy IZ FE SL/ IP FE SL.

Zagrożenia korupcyjne

IZ FE SL prowadzi działania mające na celu zapobieganie i zwalczanie zjawisk korupcyjnych w instytucjach zaangażowanych w realizację FE SL 2021-2027. Ze względu na charakter zadań wykonywanych przez IZ FE SL oraz IP FE SL pracownicy zatrudnieni w tych instytucjach są narażeni na zjawiska korupcyjne (korupcja urzędnicza, przekupstwo, płatna protekcja, handel wpływami, itp.). Mając na uwadze, że pracownicy instytucji zaangażowanych we wdrażanie FE SL 2021-2027 są funkcjonariuszami publicznymi, zobowiązani są do przestrzegania najwyższych standardów zachowań w celu uniknięcia wszelkich podejrzeń odnośnie prawidłowości realizowanych przez siebie zadań. W szczególności pracownicy nie mogą przyjmować jakichkolwiek korzyści w związku z wykonywanymi przez siebie zadaniami.

W sytuacji, gdy ekspert¹ lub pracownik instytucji zaangażowanej we wdrażanie FE SL 2021-2027, spotka się z próbą korupcji, zobowiązany jest do:

1. zdecydowanej odmowy przyjęcia propozycji korupcyjnej;
2. niezwłocznego zgłoszenia informacji o zaistniałej sytuacji bezpośrednio przełożonemu lub innej osobie z kierownictwa lub innej wyznaczonej osobie oraz zawiadomienie właściwych organów ścigania;
3. opisanie zdarzenia w notatce służbowej;
4. współpracy z organami ścigania w celu wyjaśnienia okoliczności zdarzenia.

¹ Dotyczy realizacji przez ekspertów zadań związanych z wyborem projektów do dofinansowania, wynikających z umowy o dofinansowanie projektu albo decyzji o dofinansowaniu projektu, związanych z procedurą odwoławczą..

Dodatkowo, eksperci oceniający wniosek o dofinansowanie² są zobowiązani do:

- zgłaszania podejrzeń konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych w związku z prowadzoną oceną projektu;
- składania wyjaśnień w zakresie prowadzenia oceny na wezwanie IZ FE SL/ IP FE SL do końca okresu programowania (na każdym etapie realizacji i trwałości projektu). Zobowiązanie eksperta do podjęcia tej czynności jest konieczne, aby stwierdzić zasadność i celowość wystąpienia stwierdzonych uchybień, błędów i nieprawidłowości celem zakwalifikowania ich jako faktyczne lub potencjalne nadużycie finansowe.

Mając na uwadze konieczność zapewnienia bezstronności i obiektywizmu w realizacji FE SL 2021-2027, Instytucja Zarządzająca FE SL ustala ogólny zakaz przyjmowania prezentów i tzw. dowodów wdzięczności przez pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie FE SL 2021-2027.

Pracownicy instytucji zaangażowanych we wdrażanie FE SL 2021-2027 zobowiązani są do przestrzegania następujących zasad:

1. Pracownicy instytucji zaangażowanych w realizację FE SL 2021-2027 nie mogą przyjmować lub żądać jakichkolwiek korzyści w zamian za wykonanie czynności służbowych. W szczególności bezwzględnie zabronione jest przyjmowanie oraz wręczanie środków pieniężnych lub ich ekwiwalentów (takich jak bony itp.).
2. Nie jest dozwolone pracownikom instytucji zaangażowanych w realizację FE SL 2021-2027 przyjmowanie prezentów, które mogłyby wpłynąć w sposób rzeczywisty lub domniemany na rzetelność wykonywania powierzonych im zadań, w szczególności poprzez powstanie nieformalnego zobowiązania wobec danego beneficjenta/wnioskodawcy lub powstanie konfliktu interesu.
3. Dopuszcza się przyjmowanie drobnych upominków o niskiej wartości (np. artykuły reklamowe jak długopisy, kalendarzyki, bloczki papierowe, itp.), w szczególności rozdawanych podczas szkoleń, w czasie spotkań służbowych, konferencji.
4. Pracownicy mogą przyjmować standardowe materiały promocyjne powszechnie dostępne, których celem nie jest wywarcie wpływu na sposób wykonania czynności służbowych.
5. O próbie wręczenia prezentu/ łapówki/ innej korzyści, w szczególności przez beneficjenta/wnioskodawcę, w sytuacji innej niż szkolenie, konferencja, itp. pracownik jest zobowiązany poinformować bezpośredniego przełożonego.

Konflikt interesów

Celem regulacji w zakresie konfliktu interesów jest zapobieganie wszelkim konsekwencjom tego zjawiska, które mogą przyjmować m.in. jedną z następujących form:

- przyznanie sobie lub innym nieuzasadnionych bezpośrednich lub pośrednich korzyści,

² Jw.

- odmowa przyznania wnioskodawcy/beneficjentowi praw lub korzyści, do których jest uprawniony,
- wykonanie czynności niewłaściwej lub stanowiącej nadużycie lub zaniechanie wykonania czynności, które są nakazane,
- inne działania mogące spowodować konflikt interesów i zagrozić bezstronnemu i obiektywnemu wykonywaniu przez daną osobę jej obowiązków, np. udział w komisji oceniającej projekty lub udział w komisji oceniającej w procedurze udzielania zamówień publicznych, w przypadku, gdy osoba taka może bezpośrednio lub pośrednio czerpać korzyści w wyniku tych procedur.

Konflikt interesów, może dotyczyć pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie FE SL 2021-2027, jak również ekspertów oceniających projekty, wnioskodawców, beneficjentów oraz wszelkich innych instytucji/ osób trzecich zaangażowanych we wdrażanie programu. Mając powyższe na uwadze IZ FE SL oraz IP FE SL prowadzą działania informacyjne (spotkania, szkolenia, publikacje na stronie internetowej) dotyczące zagadnienia konfliktu interesów.

Z uwagi na fakt, iż zarówno potencjalny, jak i rzeczywisty konflikt interesów wpływa na ocenę zachowania obiektywizmu wykonywanych zadań, a tym samym obniża wiarygodność instytucji, pracownicy wszystkich instytucji zaangażowanych w realizację FE SL 2021-2027 są zobowiązani do zgłaszania wszelkich sytuacji, które mogą być potraktowane jako konflikt interesów.

Oświadczenia o bezstronności są narzędziem ostrzegawczym i zwiększającym świadomość konsekwencji przedstawienia nieprawdziwych informacji. Każda instytucja systemu zarządzania i wdrażania FE SL 2021-2027 weryfikuje złożone oświadczenia zgodnie z przyjętymi procedurami. Informacje z oświadczeń podlegają weryfikacji przez uprawnione osoby z wykorzystaniem ogólnodostępnych baz danych³ i/lub aplikacji SKANER. Weryfikacja informacji zmierza przede wszystkim do ustalenia czy obiektywnie można ją postrzegać jako konflikt interesów.

Następnie, w zależności od przyjętej ścieżki postępowania przez dany ION, dokumentowane jest dane zdarzenie wraz z podjętymi krokami (decyzja o wyłączeniu).

Szczegółowy opis stosowania ww. mechanizmów jest uregulowany głównie w instrukcjach wykonawczych poszczególnych Instytucji⁴.

Zgodnie z zapisami Wytycznych KE, w każdym przypadku zaistnienia sytuacji, która może być obiektywnie postrzegana jako konflikt interesów, należy ją zbadać i rozwiązać w taki sposób, aby nie była już obiektywnie w taki sposób postrzegana. W tym kontekście i bez uszczerbku dla jakichkolwiek bardziej rygorystycznych przepisów krajowych, podmioty upoważnione do działań finansowych i inne osoby uczestniczące w wykonaniu budżetu UE muszą:

³ Np. Krajowy Rejestr Sądowy, Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej, Centralny Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych

⁴ Dopuszcza się dalsze doprecyzowanie w innych wskazanych w instrukcjach dokumentach, np. w przypadku etapu oceny w Regulaminach KOP, w zależności od decyzji ION.

- wstrzymać się od podejmowania jakichkolwiek działań, które mogą spowodować powstanie konfliktu ich interesów osobistych z interesami UE,
- podejmować odpowiednie działania, aby zapobiegać powstaniu konfliktu interesów w ramach zadań, za które są odpowiedzialne,
- podejmować odpowiednie działania, aby zareagować na sytuacje, które obiektywnie można postrzegać jako konflikt interesów.

Powyższe kroki należy podjąć, jeżeli istnieje ryzyko wystąpienia konfliktu interesów z udziałem osoby uczestniczącej w wykonaniu budżetu UE.

W przypadku zaistnienia sytuacji, którą można postrzegać jako konflikt interesów lub zaistnienia konfliktu interesów, pracownik zobowiązany jest do poinformowania przełożonego o zaistniałej sytuacji oraz do niezwłocznego wyłączenia się z działań mogących wywołać podejrzenia o stronniczość lub interesowność.

Ponadto, zgodnie z zapisami art. 24 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia odpowiednich środków, by skutecznie zapobiegać konfliktowi interesów, a także rozpoznawać i likwidować je, gdy powstają w związku z prowadzeniem postępowań o udzielenie zamówień, by nie dopuścić do ewentualnego zakłócenia konkurencji i zapewnić równe traktowanie wszystkich wykonawców. W tym celu prowadzone są stosowne weryfikacje procesu realizacji zamówień w projektach finansowanych ze środków FE SL 2021-2027, zarówno na poziomie instytucji, jak i beneficjentów.

B. System zarządzania i kontroli

IZ FE SL ustanawia przejrzysty system zarządzania i kontroli FE SL 2021-2027, na który składa się zarówno system instytucjonalny, jak i system procedur i dokumentów programowych, określający sposób działania instytucji zaangażowanych w realizację FE SL 2021-2027. System zarządzania i kontroli FE SL 2021-2027, opiera się na procedurach zapewniających właściwą ścieżkę audytu, pozwalającą odtworzyć proces decyzyjny.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy wdrożeniowej podstawę systemu realizacji programu operacyjnego mogą stanowić w szczególności przepisy prawa powszechnie obowiązującego, wytyczne, szczegółowy opis priorytetów programu, opis systemu zarządzania i kontroli oraz instrukcje wykonawcze zawierające procedury działania właściwych instytucji. Dodatkowo, na system realizacji składają się dokumenty wewnętrzne instytucji uczestniczących w realizacji FE SL 2021-2027, np. regulaminy, zarządzenia, itd.

IZ FE SL/ IP FE SL opracowują instrukcje wykonawcze oraz inne dokumenty dotyczące sposobu postępowania w obszarze nadużyć finansowych.

System zarządzania i kontroli zapewnia jasny podział kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy IZ FE SL a IP FE SL, jak również w strukturach organizacyjnych IZ FE SL/IP FE SL oraz dokładne

określenie zakresu zadań i obowiązków pracowników, który ma na celu wyeliminowanie dowolności w określeniu sposobu pracy i procedowania. Zadania instytucji zarządzającej określa rozporządzenie ogólne oraz ustawa wdrożeniowa. Jasny podział zadań między IZ FE SL a IP FE SL wynika z zapisów Porozumień, w których poszczególnym instytucjom pośredniczącym zostały powierzone zadania z zakresu realizacji FE SL 2021-2027 .

Każda instytucja zaangażowana w realizację FE SL 2021-2027 jest zobowiązana do zapewnienia prawidłowej rozdzielności funkcji na poziomie regulaminu i struktury organizacyjnej. Szczególną uwagę zwraca się na zapewnienie prawidłowej rozdzielności funkcji odnośnie procesów związanych z wyborem projektów do dofinansowania (oraz postępowaniem odwoławczym z tego tytułu), zawieraniem i rozwiązywaniem umów o dofinansowanie, podejmowaniem i anulowaniem decyzji o dofinansowaniu, odzyskiwaniem kwot podlegających zwrotowi, wydawaniem decyzji o umorzeniu w całości lub w części lub o odroczeniu albo rozłożeniu na raty spłaty należności wynikających z obowiązku zwrotu środków, decyzji o zapłacie odsetek lub decyzji o zwrocie środków, o których mowa odpowiednio w art. 64, 189 i 207 ustawy o finansach publicznych, kontrolą projektów (zarówno w zakresie weryfikacji administracyjnych, jak i kontroli na miejscu) oraz realizacją zadań w zakresie księgowania wydatków (rozdzielność dotyczy zadań realizowanych przez IZ FE SL z art. 76 rozporządzenia ogólnego).

Ponadto, w przypadku, gdy IZ FE SL/ IP FE SL jest beneficjentem projektu, konieczne jest zapewnienie rozdzielności zadań i odpowiedzialności w zakresie pełnionych funkcji IZ FE SL/IP FE SL i funkcji beneficjenta.

Zapewnienie prawidłowej rozdzielności funkcji jest przedmiotem kontroli systemowej przeprowadzanej w IP FE SL przez IZ FE SL.

C. Kontrola wewnętrzna

Zgodnie z Wytycznymi KE, najbardziej efektywnym mechanizmem zapobiegania popełnieniu nadużyć finansowych jest dobrze zaprojektowany i wdrożony system kontroli wewnętrznej. System kontroli wewnętrznej obejmuje:

- kontrolę zarządczą w jednostkach sektora finansów publicznych, która stanowi ogół działań podejmowanych dla zapewnienia realizacji celów i zadań w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy;
- bieżącą kontrolę wewnątrz instytucji (np. weryfikacja realizacji zadań przez przełożonych, procedury, mechanizmy kontrolne, weryfikacja dokumentacji w oparciu o zasadę „dwóch par oczu”, kontrola i audyt wewnętrzny); kontrole projektów (zarówno w odniesieniu do weryfikacji administracyjnych, jak i kontroli na miejscu);
- kontrole krzyżowe, prowadzone zgodnie z Wytycznymi zatwierdzanymi przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego w zakresie kontroli;
- bieżącą analizę danych dostępnych w systemach informatycznych.

D. Kontrola systemowa

IZ FE SL na podstawie art. 9 ustawy wdrożeniowej powierzyła IP FE SL realizację zadań określonych w zawartych porozumieniach. Mając na uwadze, iż IZ FE SL ponosi całkowitą odpowiedzialność za realizację programu, prowadzone są kontrole systemowe, będące narzędziem weryfikacji prawidłowości wykonania powierzonych zadań. IZ FE SL poprzez kontrole systemowe upewnia się, czy IP FE SL wprowadziły skuteczne środki zapobiegania i sposobu postępowania w sytuacjach wystąpienia konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych w zakresie swoich kompetencji i zgodnie z niniejszymi zasadami. Jeśli kontrola systemowa wykaże, iż przyjęte przez IP FE SL środki zwalczania konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych są nieadekwatne, IZ FE SL zaleca podjęcie stosownych środków naprawczych.

E. Informowanie o prowadzeniu kontroli projektów

Powszechne informowanie o prowadzeniu kontroli projektów przez instytucje zaangażowane we wdrażanie FE SL 2021-2027 stanowi jeden z elementów zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym. Kontrole projektów stanowią mechanizm kontrolny zmniejszający ryzyko zaistnienia konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych oraz zwiększający prawdopodobieństwo ich wykrycia. IZ FE SL zakłada, iż powszechne informowanie o wdrożonych mechanizmach kontrolnych oraz o ich zakresie zniechęca wnioskodawców/ beneficjentów do działań o charakterze nadużyć finansowych oraz ma wpływ na budowę zaufania obywateli do organów władzy publicznej, jak również zapewnia transparentność jej działań. Mając powyższe na uwadze, informacje dotyczące co najmniej zakresu prowadzonych kontroli projektów, jak również najczęściej popełnianych błędów w realizacji projektów, skutkujących wystąpieniem nieprawidłowości będą przekazywane wnioskodawcom/ beneficjentom poprzez stronę internetową FE SL 2021-2027, jak również podczas szkoleń i spotkań informacyjnych.

F. Szkolenia

Kompleksowe działania szkoleniowe i mające na celu podnoszenie świadomości na temat konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych, odgrywają ważną rolę w ich zapobieganiu. IZ FE SL w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu realizacji obowiązków szkoleniowo-informacyjnych podejmuje następujące zadania:

- 1) informuje pracowników IZ FE SL/ IP FE SL o przyjętych zasadach zwalczania konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych poprzez wewnętrzne systemy komunikacji (m.in. intranet, spotkania kadry kierowniczej, spotkania z pracownikami) w celu podniesienia świadomości w kwestii realizowanej przez IZ FE SL polityki oraz rozpoznawania ich oznak i reagowania na tego typu działania;
- 2) publikuje informacje dotyczące polityki zwalczania nadużyć finansowych na stronie internetowej, w biuletynach i materiałach informacyjnych skierowanych do wnioskodawców/ beneficjentów;

- 3) informuje wnioskodawców/ beneficjentów o przyjętej polityce zwalczania nadużyć finansowych podczas spotkań roboczych oraz szkoleniowych.

Ponadto Komisja Europejska przedstawiła państwom członkowskim publikacje, z którymi należy się dokładnie zapoznać i upowszechnić ich treść wśród wszystkich pracowników zajmujących stanowiska, na których można wykryć potencjalne nadużycia. Do w/w publikacji należy:

- COCOF 09/0003/00 z dnia 18.02.2009r. – Nota informacyjna dotycząca przesłanek nadużyć finansowych dla EFRR, EFS i FS;
- Zbiór anonimowych spraw OLAF – działania strukturalne;
- Praktyczny przewodnik OLAF dotyczący konfliktu interesów;
- Praktyczny przewodnik OLAF dotyczący wykrywania przerobionych dokumentów.

2.1.2 Zarządzanie ryzykiem konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych

Istotnym elementem systemu zwalczania konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych jest zarządzanie ryzykiem konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych. Jest to proces polegający na wykorzystaniu w praktyce informacji uzyskanych z przeprowadzanej na bieżąco oceny ryzyka nadużyć finansowych i podejmowaniu działań w taki sposób by ryzyko wystąpienia danego zagrożenia zminimalizować do akceptowalnego poziomu. Na ten proces składa się analiza ryzyka, w ramach której identyfikuje się ryzyka popełnienia danego typu nadużycia finansowego wraz z oceną wpływu i prawdopodobieństwa ich popełnienia.

W następstwie oceny ryzyka, przeprowadzonej we współpracy z IP FE SL, IZ FE SL opracowuje się rejestr ryzyk nadużyć finansowych oraz wykaz stanowisk wrażliwych, na których pracownicy, w związku z wykonywanymi czynnościami, mogą być w sposób szczególny narażeni na ryzyko wystąpienia zachowań korupcyjnych.

Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych skoncentrowane jest na procesach najbardziej narażonych na popełnienie nadużyć finansowych. Największym ryzykiem, zgodnie z Wytocznymi KE, obarczone są następujące procesy:

- nabór, ocena i wybór projektów do dofinansowania;
- realizacja projektów;
- poświadczanie wydatków i płatności;
- zamówienia dokonywane przez IZ FE SL/ IP FE SL.

Za bieżące zarządzanie ryzykiem konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych odpowiadają właściciele procesów zgodnie z oceną ryzyka nadużyć finansowych; w szczególności odpowiadają oni za:

- funkcjonowanie odpowiedniego systemu kontroli wewnętrznej w obszarze podlegającym ich kompetencjom;
- zapobieganie nadużyciom finansowym i ich wykrywanie;

- należytą staranność i wdrożenie środków ostrożnościowych w razie podejrzenia nadużycia finansowego;
- podejmowanie działań naprawczych.

Odpowiedzialność za koordynację zarządzania ryzykiem konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych FE SL 2021-2027 zostaje powierzona właściwemu referatowi RT, do którego zadań należy:

- wypracowanie skutecznej polityki zwalczania konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych i planów reagowania w tego typu sytuacjach;
- określenie, poprzez zapisy niniejszego dokumentu, zasad zapobiegania i wykrywania konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych;
- określenie, poprzez zapisy niniejszych zasad, ram korygowania i usuwania skutków nadużyć finansowych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;
- opracowanie zasad i innych dokumentów w zakresie nadużyć finansowych,
- przeprowadzanie oceny ryzyka nadużyć finansowych;
- bieżące informowanie pracowników IZ FE SL i IP FE SL na temat przyjętej polityki w zakresie konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych;
- monitorowania informacji nt. wystąpienia konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych.

Do zadań pozostałych komórek zaangażowanych we wdrażanie FE SL 2021-2027 należy bieżące zarządzanie ryzykiem konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych zgodnie z wcześniej przeprowadzoną oceną ryzyka nadużyć oraz w zakresie zadań powierzonych Porozumieniem, a w szczególności:

- zaangażowanie w przeprowadzanie oceny ryzyka nadużyć;
- zapewnienie odpowiedniego systemu kontroli, w tym kontroli wewnętrznej;
- zapobieganie i wykrywanie podejrzeń nadużyć finansowych w obszarze realizowanych zadań;
- stosowanie środków korygujących, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i informowanie o tym właściwego referatu RT;
- niezwłoczne przekazywanie spraw dotyczących możliwych nadużyć finansowych właściwym organom dochodzeniowym i informowanie o tym właściwego referatu RT (m.in. o etapach prowadzonych postępowań np. wszczęciu, akcie oskarżenia, umorzeniu, zakończeniu),
- monitorowanie wystąpienia konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych w ramach FE SL 2021-2027.

IZ FE SL na bieżąco monitoruje i reaguje na wykryte w trakcie kontroli ryzyko zaistnienia konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych, w formie podejmowania działań naprawczych w ramach tzw. kontroli ograniczających ryzyko, których celem byłaby przede wszystkim redukcja zidentyfikowanego ryzyka oraz wdrażanie skutecznych i efektywnych działań naprawczych. Działania IZ FE SL/ IP FE SL powinny zmierzać do minimalizowania wpływu zidentyfikowanego ryzyka nadużyć poprzez wprowadzenie skutecznych mechanizmów kontrolnych dostosowanych do kontekstu i systemu realizacji FE SL 2021-2027.

Warto podkreślić, iż ocena ryzyka dotyczy jedynie określonych rodzajów ryzyka, a nie nieprawidłowości. Jej skuteczne przeprowadzenie może jednak pośrednio wpływać na zapobieganie nieprawidłowościom i ich wykrywanie w wymiarze ogólnym, rozumianym w kategoriach bardziej ogólnych niż nadużycie finansowe.

A. Ocena ryzyka nadużyć finansowych

IZ FE SL we współpracy z IP FE SL dokonuje oceny ryzyka nadużyć finansowych. Metodologia szacowania ryzyka nadużyć finansowych opiera się na pięciu podstawowych działaniach:

- 1) ilościowym określeniu ryzyka popełnienia danego typu nadużycia finansowego w oparciu o ocenę wpływu i prawdopodobieństwa (ryzyko całkowite);
- 2) ocenie skuteczności obecnych kontroli w celu ograniczenia ryzyka całkowitego;
- 3) ocenie ryzyka rezydualnego po uwzględnieniu wpływu obecnych kontroli i ich skuteczności, czyli sytuacji w momencie dokonywania oceny ryzyka (rezydualnego);
- 4) ocenie wpływu planowanych kontroli ograniczających ryzyko na ryzyko rezydualne;
- 5) określeniu ryzyka docelowego, czyli poziomu ryzyka, które IZ FE SL/ IP FE SL uważa za dopuszczalny po skutecznym wdrożeniu wszelkich mechanizmów kontrolnych.

W przypadku każdego rodzaju ryzyka ogólnym celem jest ocena ryzyka całkowitego popełnienia danego przypadku nadużycia finansowego, a następnie określenie i ocena skuteczności działających kontroli ograniczających ryzyko popełnienia nadużyć albo zapewnienie ich wykrywalności.

Po dokonaniu tej oceny otrzymywane jest bieżące ryzyko rezydualne, na podstawie którego, o ile jego stopień określono jako wysoki lub krytyczny, wprowadza się wewnętrzny plan działania w celu usprawnienia kontroli i dodatkowego ograniczenia negatywnych skutków ryzyka (czyli podjęcie dodatkowych, skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne).

Do szacowania ryzyka wykorzystuje się narzędzie zaproponowane w Wytocznych KE. Narzędzie zostało przygotowane w formie pliku Excel i obejmuje cztery kluczowe procesy w ramach czterech sekcji:

- 1) nabór, ocena i wybór projektów do dofinansowania;
- 2) realizacja projektów;
- 3) poświadczanie wydatków i płatność ;
- 4) zamówienia dokonywane przez IZ FE/ IP FE SL.

Szczegółowy opis i instrukcja korzystania z narzędzia do samooceny znajduje się w załączniku nr 1 do Wytocznych KE – „Narzędzie oceny ryzyka nadużyć finansowych i instrukcja korzystania z narzędzia”.

Kompletnej oceny ryzyka nadużyć finansowych co do zasady dokonuje się raz na dwa lata, jednakże możliwa jest również ocena ad hoc – potencjalnie słabych punktów systemu lub istotnych elementów niniejszej samooceny, w następujących przypadkach:

- a) wystąpienia nowego rodzaju nadużycia finansowego;
- b) zasadniczych zmian w procedurach lub kadrach IZ FE SL/ IP FE SL;
- c) stwierdzenia błędów i słabych punktów systemów kontroli (np. w wyniku kontroli systemowej lub kontroli zewnętrznych);
- d) istotnych i nieprzewidzianych wcześniej elementów samooceny.

Bez uszczerbku dla niniejszych zasad instytucje/ departamenty uczestniczące w pracach mogą powołać wewnętrzne zespoły składające się z pracowników właściwej instytucji/ departamentu, które dokonywać będą wstępnej oceny ryzyka nadużyć finansowych i przekazywać wspólnie wypracowane stanowisko do właściwego referatu RT.

B. Stanowiska wrażliwe

Stanowiska wrażliwe to stanowiska związane z wdrażaniem FE SL 2021-2027, na których pracownicy, w związku z wykonywanymi czynnościami, mogą być w sposób szczególny narażeni na ryzyko wystąpienia zachowań korupcyjnych, takich jak: przekupstwo, sprzedajność, protekcja, kupczenie wpływami, nadużywanie władzy lub stanowiska, bezprawne wykorzystywanie informacji służbowych, zaniechanie czynności urzędniczych. Ponadto stanowiska wrażliwe są związane z realizacją tych zadań, przy których wydawana decyzja jest związana z dużym stopniem uznaniowości urzędnika oraz których nieprawidłowe wykonanie może w sposób znaczący rzutować na prawidłowość realizacji FE SL 2021-2027. Do stanowisk wrażliwych przypisane są obowiązki, których niewłaściwe wykonanie może mieć niekorzystny wpływ na integralność i funkcjonowanie instytucji.

IZ FE SL opracowała dokument pn. Zasady identyfikacji, monitorowania i kontroli stanowisk wrażliwych, który obliguje zarówno komórki organizacyjne IZ FE SL, jak i IP FE SL do opracowania wykazu stanowisk wrażliwych. Wszystkie instytucje są zobowiązane do identyfikacji stanowisk wrażliwych oraz wprowadzenia odpowiednich narzędzi ich monitorowania i kontroli.

Zasady identyfikacji, monitorowania i kontroli stanowisk wrażliwych stanowią załącznik do instrukcji wykonawczych IZ FE SL.

C. Mechanizmy stosowane w celu zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym

Mechanizmy stosowane w celu zapobiegania konfliktowi interesów, korupcji i nadużyciom finansowym są określane w ramach analizy (oceny) ryzyka nadużyć finansowych.

Na podstawie *Analizy ryzyka nadużyć finansowych w ramach FE SL 2021-2027* możemy wyróżnić przykładowe mechanizmy kontrolne w ramach czterech kluczowych procesów:

1. Wybór wnioskodawcy przez IZ FE SL/ IP FE SL

Ryzyko: Konflikty interesów wewnątrz Komisji Oceniającej Projekty

Istniejące mechanizmy kontrolne:

- Skład Komisji Oceny Projektów jest wybierany spośród pracowników danej IZ FE SL/ IP FE SL, ekspertów z Wykazu ekspertów FE SL 2021-2027, utworzonego w wyniku przeprowadzenia otwartego naboru na ekspertów, zgodnie z ustalonymi zasadami oraz ekspertów z wykazów prowadzonych w ramach innych programów.
- Każdy wniosek o dofinansowanie oceniany jest co do zasady przez dwóch członków Komisji Oceny Projektów.
- Przed przystąpieniem do oceny projektów członkowie Komisji Oceny Projektów podpisują deklarację bezstronności i poufności, przy czym deklaracja/oświadczenie o bezstronności podlega weryfikacji.
- Opracowano kodeks etyki i zasady etycznego postępowania w jednostkach wdrażających FE SL.
- IZ FE SL/ IP FE SL posiada procedury w zakresie identyfikacji i weryfikacji konfliktu interesów.
- Wszystkie ogłoszenia o naborze wniosków o dofinansowanie są publikowane na stronie internetowej.
- Wszystkie złożone w trakcie trwania naboru wnioski podlegają rejestracji.
- Wszystkie zarejestrowane i niewycofane wnioski podlegają ocenie zgodnie z obowiązującymi procedurami i według kryteriów przyjętych przez KM FE SL.
- Wnioskodawcy są informowani o wynikach oceny projektów.
- IZ FE SL/ IP FE SL zapewnia wnioskodawcy możliwość odwołania się od wyniku oceny wniosku o dofinansowanie, zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Kontrola funkcjonowania systemu realizacji FE SL.
- Szkolenia osób oceniających projekty z tematyki konfliktu interesów.
- Wpisanie do umowy z ekspertem obowiązku raportowania wszelkich podejrzeń nadużyć finansowych, w tym konfliktu interesów.
- Po zakończonym postępowaniu w zakresie wyboru projektu podanie do publicznej wiadomości informacji o składzie Komisji Oceny Projektów.

2. Realizacja projektów

Ryzyko: Ukryty konflikt interesów lub łapówki i nielegalne honoraria

Istniejące mechanizmy kontrolne:

- IZ FE SL/ IP FE SL weryfikują zgodność prowadzonych działań beneficjentów z przepisami prawa (weryfikacje administracyjne oraz kontrole na miejscu w oparciu o przeprowadzoną analizę ryzyka), zgodnie z zasadą dwóch par oczu i w oparciu o listę sprawdzającą.
- IZ FE SL/ IP FE SL przedstawiają beneficjentom zasady dotyczące konfliktu interesów oraz potencjalnych konsekwencji z jakimi wiąże się ich nieprzestrzeganie.
- IZ FE SL/ IP FE SL informuje o sposobie zgłaszania przypadków, w których podejrzewa się wystąpienie nieuczciwego zachowania.

- IZ FE SL informuje o problemie konfliktu interesów oraz o właściwym sposobie reagowania na konflikt interesów poprzez zapisy *Zasad dotyczących zapobiegania i sposobu postępowania w sytuacjach wystąpienia konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych*.
- Weryfikacja przez IZ FE SL/ IP FE SL wszystkich zgłoszonych informacji nt. potencjalnych podejrzeń nadużyć.
- Budowanie świadomości beneficjentów i pracowników o nadużyciach finansowych poprzez szkolenia dla Beneficjentów i pracowników, informowanie o wykrytych nadużyciach i najczęściej pojawiających się błędach i nadużyciach w projektach.
- IZ FE SL/ IP FE SL przeprowadza kontrole zamówień publicznych przed rozliczeniem wydatku poniesionego z tytułu realizowanego zamówienia (zgodnie z przyjętą metodologią, z uwzględnieniem analizy ryzyka).
- IZ FE SL/ IP FE SL posiada procedury w zakresie identyfikacji i weryfikacji konfliktu interesów.

3. Poświadczanie i płatności

Ryzyko: Konflikty interesów wewnątrz IZ FE SL/ IP FE SL

Istniejące mechanizmy kontrolne:

- Proces wypłaty środków obejmuje kilka oddzielnych etapów zatwierdzania. Przed ich zatwierdzeniem konieczne jest przedstawienie niezbędnych dokumentów.
- Pracownicy są zobowiązani do podpisywania deklaracji bezstronności i zachowania bezstronności podczas realizacji zadań lub do zgłaszania wystąpienia konfliktu interesów
- Opracowano kodeks etyki, który określa normy zachowań oraz sposób postępowania w przypadku wystąpienia konfliktu interesów. Pracownicy są zobowiązani do zapoznania się z kodeksem etyki i stosowania jego zapisów
- Określono procedury uwzględniające listy sprawdzające do weryfikacji deklaracji wydatków, wniosków o płatność do KE i rocznego zestawienia wydatków do KE.
- IZ FE SL/ IP FE SL posiada procedury w zakresie identyfikacji i weryfikacji konfliktu interesów.

4. Udzielanie zamówień bezpośrednich przez IZ FE SL/ IP FE SL

Istniejące mechanizmy kontrolne:

- Audyt/ kontrola zewnętrzna/ wewnętrzna sprawdza prawidłowość realizowanych zamówień.
- Opracowano kodeks etyki, który określa normy zachowań oraz sposób postępowania w przypadku wystąpienia konfliktu interesów. Pracownicy są zobowiązani do zapoznania się z kodeksem etyki i stosowania jego zapisów.
- Elektroniczna zamówień/ składanie ofert za pośrednictwem platformy, podpisy elektroniczne umożliwiające identyfikację dat składania podpisów, osób oraz zachowanie hierarchii w procesie obiegu dokumentów.
- Wstępną zgodę we wszystkich przypadkach udzielenia zamówienia z wolnej ręki wydaje kierownictwo wyższego szczebla IZ FE SL/ IP FE SL, poza komórką zamówień.
- Opracowano Regulamin w zakresie udzielania zamówień publicznych.

- Istnieje wysoki stopień przejrzystości podczas przyznawania zamówień, przejawiający się m.in. publikacją wszystkich informacji o zamówieniu, które nie mają charakteru poufnego.
- IZ FE SL/ IP FE SL informuje o sposobie zgłaszania przypadków, w których podejrzewa się wystąpienie nieuczciwego zachowania.
- Procedura przetargowa obejmuje przejrzysty proces otwierania ofert oraz odpowiednie uzgodnienia dotyczące bezpieczeństwa w odniesieniu do nieotwartych ofert.
- IZ FE SL/ IP FE SL posiada procedury w zakresie identyfikacji i weryfikacji konfliktu interesów.
- IZ FE SL posiada mechanizmy obligujące pracowników zajmujących się zamówieniami publicznymi do składania oświadczeń majątkowych.

D. Opis warunków oraz stosowanych mechanizmów ograniczających ryzyka w sytuacji ubiegania się o dofinansowanie w instytucji przez jej pracowników, członków ich rodzin oraz podmioty powiązane z nimi osobowo lub kapitałowo

Każdy ION w swoich wewnętrznych dokumentach (np. w Regulaminie Komisji Oceny Projektów, zarządzeniu Dyrektora, Kodeksie etyki) wskazuje opis warunków określających mechanizmy stosowane w celu ograniczenia ryzyka w sytuacji ubiegania się o dofinansowanie w instytucji przez jej pracowników, członków ich rodzin oraz podmioty powiązane z nimi osobowo lub kapitałowo.

2.2 Wykrywanie i zgłaszanie

Odpowiedzialność za dostrzeżenie potencjalnych sygnałów nieuczciwej działalności i odpowiednie na nie reagowanie spoczywa na wszystkich osobach zaangażowanych w realizację FE SL 2021-2027, zarówno w IZ FE SL, jak i IP FE SL. Zgodnie z art. 304 Kodeksu postępowania karnego każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa. W sytuacji, gdy pracownicy instytucji państwowych lub samorządowych, w związku z pełnioną przez siebie funkcją, dowiedzieli się o popełnieniu takiego czynu, spoczywa na nich obowiązek prawny o powiadomieniu odpowiednich organów ścigania. Niedopełnienie tego obowiązku może zostać potraktowane jako czyn z art. 231 Kodeksu karnego.

IZ FE SL i IP FE SL są odpowiedzialne za utworzenie i upowszechnienie przejrzystych mechanizmów wykrywania i zgłaszania konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych.

Sygnały ostrzegawcze (czerwone flagi) stanowią oznaki/ przesłanki możliwych nadużyć finansowych w tym korupcji i konfliktu interesów. Jest to zbiór elementów mających nietypowy charakter, odbiegających od typowego, zwykłego działania. Wystąpienie sygnałów ostrzegawczych powinno

zwiększać czujność personelu i kierownictwa oraz skłaniać do podjęcia niezbędnych działań w celu potwierdzenia lub zaprzeczenia istnienia ryzyka nadużyć finansowych.

Wszystkie osoby zaangażowane we wdrażanie FE SL 2021-2027 mogą dostrzec potencjalne sygnały nieuczciwej działalności i są zobowiązane do odpowiedniego reagowania na nie. Katalog najważniejszych sygnałów ostrzegawczych dla FE SL 2021-2027, które mogą wskazywać na nieuczciwe zachowanie stanowi załącznik nr 1 do niniejszych Zasad. Wszystkie instytucje zaangażowane w realizację Programu powinny przyjąć indywidualne podejście do analizy sygnałów ostrzegawczych pod kątem ich potencjalnego wystąpienia i ich wagi/ istotności w identyfikacji nieuczciwych zachowań.

IZ FE SL/ IP FE SL jest zobowiązana brać pod uwagę wszelkie sygnały dotyczące potencjalnego podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego i podjąć stosowne kroki w celu zweryfikowania uzyskanej informacji. W szczególności źródłem informacji na temat nadużyć finansowych może być:

- 1) **Instytucja zaangażowana w realizację FE SL 2021-2027.** IZ FE SL (oraz IP FE SL w zakresie powierzonych zadań) jest odpowiedzialna za wykrywanie konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych w realizacji FE SL 2021-2027 między innymi w trakcie prowadzonych przez siebie czynności kontrolnych na podstawie art. 74 ust. 1 lit. a rozporządzenia ogólnego. Czynności te przyjmują formę przede wszystkim weryfikacji administracyjnych w odniesieniu do składanych przez beneficjentów wniosków o płatność oraz kontroli na miejscu realizacji projektów.
- 2) **Instytucja lub organ zewnętrzny.** Źródłem informacji o podejrzeniu nieprawidłowości lub nadużycia finansowego w realizacji projektu FE SL 2021-2027 może być instytucja lub organ, zarówno uczestniczący, jak i nieuczestniczący w procesie zarządzania i kontroli FE SL 2021-2027, w szczególności:
 - Komisja Europejska, Europejski Urząd ds. zwalczania nadużyć finansowych, Europejski Trybunał Obrachunkowy,
 - Krajowa Administracja Skarbowa/Izba Administracji Skarbowej,
 - Najwyższa Izba Kontroli,
 - Urząd Zamówień Publicznych, Regionalna Izba Obrachunkowa,
 - Właściwe wspólnotowe lub krajowe organy ścigania przestępstw,
 - Inne instytucje kontrolne (np. Urząd Skarbowy, Służba Celna, Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego/ Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego).
- 3) **Pozostałe źródła.** Informacja o potencjalnym podejrzeniu nadużycia finansowego może zostać otrzymana od dowolnego podmiotu lub osoby fizycznej w formie informacji anonimowej, prasowej lub innej niepotwierdzonej informacji. W takiej sytuacji IZ FE SL oraz również IP FE SL (w zakresie swoich kompetencji) przeprowadza postępowanie sprawdzające w celu potwierdzenia otrzymanej informacji. IZ FE SL/ IP FE SL informują na swoich stronach internetowych wnioskodawców i beneficjentów FE SL 2021-2027 oraz inne podmioty, w jaki sposób mogą przekazać posiadaną informację o potencjalnym podejrzeniu nadużycia

finansowego. Kanałem dedykowanym do tego typu zgłoszeń jest adres e-mail naduzycia@slaskie.pl obsługiwany przez komórkę odpowiedzialną za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w IZ FE SL.

W przypadku powzięcia informacji o potencjalnym podejrzeniu nadużycia finansowego IZ FE SL/ IP FE SL zgłasza ją do właściwych organów dochodzeniowo-śledczych celem wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego w celu stwierdzenia zamierzonego działania. Informacja o dokonaniu przedmiotowego zgłoszenia zostaje bezzwłocznie przekazana do komórki pełniącej funkcję IZ/KW FE SL oraz do komórki odpowiedzialnej za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w IZ FE SL.

Zgodnie z zapisami Instrukcji wykonawczych IZ FE SL - RT, prowadzi *Rejestr sygnałów i podejrzeń nadużyć finansowych stwierdzonych w ramach systemu realizacji FE SL 2021-2027* na podstawie otrzymanej korespondencji, danych z CST2021 oraz wyników kontroli i audytów instytucji zewnętrznych, tj. NIK lub innych uprawnionych organów (m.in. KAS/ IAS, KE, OLAF, ETO), zawierających ustalenia o stwierdzeniu nieprawidłowości związanych z realizacją projektów, mogących stanowić nadużycia finansowe. Wpis do Rejestru aktualizowany jest w przypadku otrzymania informacji o potencjalnym podejrzeniu nadużycia finansowego, zgodnie z instrukcjami IZ FE SL/ IP FE SL zgłaszania i informowania o podejrzeniach nadużyć finansowych w ramach FE SL 2021-2027.

W związku z tym, iż pracownicy instytucji zaangażowanych w realizację FE SL 2021-2027 należą do osób zaufania społecznego niezwykle istotne jest, aby byli świadomi odpowiedzialności jaką ponoszą za dostrzeganie wszelkich sygnałów działania niezgodnego z prawem oraz odpowiedniego reagowania na takie sygnały.

Mając na uwadze powyższe, instytucje zaangażowane we wdrażanie FE SL 2021-2027 zapewniają pełną poufność w zakresie personaliów osób dokonujących zgłoszenia, a także ochronę przed wystąpieniem sankcji wewnętrznych z tytułu zgłoszenia.

Mając na uwadze powyższe, IZ FE SL / IP FE SL zobowiązane są do ochrony pracowników zgłaszających potencjalne podejrzenie nadużycia finansowego. Podstawowymi elementami ochrony prawnej pracownika stwierdzającego możliwość popełnienia nadużycia finansowego, są:

a. ochrona tożsamości osoby sygnalizującej.

Jednym z głównych elementów ochrony jest ochrona tożsamości osoby zgłaszającej możliwość popełnienia nadużycia finansowego. Dane identyfikujące osobę sygnalizującą mogą być udostępniane wyłącznie za zgodą zainteresowanego, poza przypadkiem, gdy taka sytuacja jest konieczna i jest uregulowana przepisami prawa. Osoby te należy informować o okolicznościach, w których ujawnienie ich tożsamości stanie się konieczne jak na przykład wszczęcie postępowania karnego.

b. ochrona pracownika każdej instytucji zaangażowanej we wdrażanie FE SL 2021-2027 przeciwko ewentualnym działaniom odwetowym. Instytucje zaangażowane we wdrażanie FE SL 2021-2027 są zobowiązane do zapewnienia ochrony osobom sygnalizującym, aby

przeciwdziałać ewentualnym działaniom odwetowym, rozumianym jako działania, które prowadzą do pogorszenia ich sytuacji, wyrządzają szkodę lub krzywdę i przed jakimkolwiek niekorzystnym traktowaniem będącym wynikiem ujawnienia informacji o możliwości wystąpienia nadużycia. W szczególności należy chronić osobę sygnalizującą przed jakimkolwiek niekorzystnym traktowaniem będącym wynikiem ujawnienia informacji, w tym przed rozwiązaniem umowy, na podstawie której świadczona jest praca, zmianą miejsca wykonywania pracy, przeniesieniem na niższe stanowisko, utratą premii lub innych korzyści wynikających z zatrudnienia, molestowaniem psychicznym i fizycznym, mobbingiem. Dodatkowo pracownicy dopuszczający się działań odwetowych na osobie sygnalizującej muszą liczyć się z tym, iż podejmują osobiste ryzyko objęcia sankcjami, co najmniej w formie odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Warunkiem objęcia ochroną przeciwko ewentualnym działaniom odwetowym pracownika IZ FE SL/ IP FE SL, stwierdzającego możliwość popełnienia nadużycia finansowego jest działanie pracownika w dobrej wierze i interesie publicznym oraz w granicach prawa.

- c. stosowanie wewnętrznych mechanizmów zgłaszania (podejrzeń) nieprawidłowości i nadużyć finansowych. Instytucje uczestniczące w realizacji FE SL 2021-2027 są zobowiązane do precyzyjnego określenia kto jest odpowiedzialny w IZ FE SL ⁵/ IP FE SL za przyjmowanie zgłoszeń i w jaki sposób można sygnalizować wszelkie podejrzenia związane z popełnieniem nadużycia finansowego. Głównym celem wypracowania takiej ścieżki jest uniknięcie sytuacji, w której pracownik obawia się ujawnienia przypadku potencjalnego podejrzenia nadużycia finansowego ze względu na reakcję otoczenia, przełożonych, napiętnowania, ewentualnych działań odwetowych i obaw co do finalnego rozwiązania problemu poprzez ukrycie lub zaniechanie ujawnienia sprawy przez osoby decyzyjne oraz przedkładanie interesu własnego nad publiczny.
- d. umożliwienie anonimowego zgłoszenia potencjalnego podejrzenia nadużycia finansowego. W instytucjach zaangażowanych w system realizacji FE SL 2021-2027 powinna zostać zapewniona możliwość zgłoszenia możliwości wystąpienia nadużycia finansowego bez konieczności ujawniania tożsamości zgłaszającego (np. anonimowe skrzynki korespondencji, anonimowe skrzynki e-mail, zewnętrzny punkt kontaktowy).

2.3 Informowanie, raportowanie i korygowanie

Instytucja, która wykryła lub uzyskała informację o potencjalnym podejrzeniu nadużycia zgłasza przedmiotową informację do właściwych organów dochodzeniowo-śledczych celem wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania. Przed zgłoszeniem do organów dochodzeniowo-śledczych, instytucje weryfikują uzyskane informacje o możliwym podejrzeniu nadużycia finansowego, zgodnie z przyjętymi procedurami. Instytucja zobowiązana jest do przekazania zgłoszenia organom ścigania, jeśli zebrany

⁵ W UM WSL, zgodnie z procedurą wskazaną w rozdziale 1, funkcjonuje dedykowany adres e-mail zgloszenie@slaskie.pl wspólny dla pracowników departamentów FR, FS i RT.

materiał uprawdopodobni wystąpienie nadużycia. Instytucja, która dokonała zgłoszenia do organów ścigania jest odpowiedzialna za podejmowanie wszelkich dalszych czynności związanych z dokonaniem zgłoszenia, w szczególności podejmuje ona decyzję o złożeniu zażalenia w przypadku postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania lub jego umorzeniu. Ponadto, IZ FE SL / IP FE SL po otrzymaniu informacji o możliwym podejrzeniu nadużycia finansowego może podjąć dodatkowe działania weryfikacyjne w tym zakresie (np. przeprowadzić kontrolę doraźną).

W przypadku, gdy potencjalne podejrzenie nadużycia finansowego zostało zgłoszone do organów ścigania przez IP FE SL, jest ona również zobowiązana do powiadomienia o zaistniałym zdarzeniu niezwłocznie wysyłając e-mail do IZ FE SL. Komórka odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w RT jest informowana o dokonanim zgłoszenia do organów ścigania także w przypadku, gdy zawiadomienie przekazywane jest przez FS/FR. IZ FE SL bezzwłocznie przekazuje informację o dokonaniu przedmiotowego zgłoszenia do komórki pełniącej funkcję IZ/KW FE SL. Obowiązek ten dotyczy również informowania IZ FE SL o wszelkich dalszych czynnościach podejmowanych w sprawie przez organy ścigania i organy wymiaru sprawiedliwości, niezwłocznie po uzyskaniu nowej informacji, jak również poinformowanie o złożeniu/wniesieniu zażalenia.

Informacja o podejrzeniu nadużycia zostaje zgłoszona Komisji Europejskiej zgodnie z art. 69 rozporządzenia ogólnego. Zgłaszaniu w systemie IMS (Irregularity Management System) podlegają przypadki podejrzenia nadużycia finansowego przekraczające 10 000 EURO tytułem wkładu z funduszy polityki spójności. Informacja o podejrzeniu nadużycia zostaje zgłoszona KE w trybie kwartalnym za pomocą systemu IMS IZ FE SL na bieżąco monitoruje postęp raportowanych spraw oraz na bieżąco informuje KE w formie uaktualniania informacji w raportach przekazywanych za pomocą systemu IMS.

W celu zapewnienia wymiany informacji o potencjalnie ryzykownych podmiotach pomiędzy instytucjami w różnych programach operacyjnych, na wniosek IK UP, Ministerstwo Finansów zainicjowało rozbudowę systemu IMS o dodatkową gałąź. W aplikacji możliwe jest rejestrowanie sygnałów o możliwości popełnienia nadużycia finansowego oraz odczyt tych sygnałów przez każdą instytucję zarządzającą oraz instytucje pośredniczące, którym nadane zostały właściwe uprawnienia. IZ FE SL na bieżąco rejestruje w nowej gałęzi IMS przypadki potencjalnych podejrzeń nadużyć finansowych w ramach FE SL, które zostały uprawdopodobnione i zgłoszone do organów ścigania. Ponadto IZ FE SL oraz IP FE SL importują informacje zamieszczone w IMS Signals przez inne instytucje zarządzające i przekazują je do wykorzystania służbowego w ramach swoich instytucji.

Aby poprawnie realizować obowiązki związane z informowaniem o postępie spraw związanych z wykryciem nadużyć finansowych, konieczne jest zapewnienie pełnej współpracy z organami dochodzeniowo-śledczymi.

Po wykryciu i stwierdzeniu nieprawidłowości (w tym stanowiących potencjalne podejrzenia nadużyć finansowych) IZ FE SL/ IP FE SL uruchamiają procedurę odzyskiwania przekazanych środków (zgodnie ze swoimi kompetencjami). IZ FE SL/ IP FE SL opracowują procedury odzyskiwania od

beneficjentów kwot podlegających zwrotowi, dzięki którym będą mogli sprawnie odzyskiwać wydane środki będące potencjalnie przedmiotem nadużyć finansowych.

IZ FE SL/ IP FE SL wzywa beneficjenta do zwrotu środków lub wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnych płatności na podstawie art. 207 ust. 8 ustawy o finansach publicznych, z zastrzeżeniem art. 207 ust. 13 ww. ustawy. W przypadku niewypełnienia przez beneficjenta powyższego wezwania IZ FE SL/ IP FE SL wydaje na podstawie art. 207 ust. 9 decyzję określającą kwotę do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki oraz sposób zwrotu środków. Niezależnie od wydania decyzji o zwrocie, przed stwierdzeniem czy przypadek stanowi nieprawidłowość o charakterze nadużycia finansowego, IZ FE SL/ IP FE SL może wstrzymać płatności w ramach projektu do czasu ostatecznego wyjaśnienia sprawy, z zastrzeżeniem możliwości wyłączenia z wniosku o płatność zakwestionowanego wydatku i przekazania do księgowania pozostałej kwoty.

Ponadto, w przypadku braku zwrotu środków w terminie lub otrzymania środków przez przedstawienie jako autentyczne dokumentów podrobionych lub przerobionych lub dokumentów potwierdzających nieprawdę, na podstawie art. 207 ust. 4 pkt. 1, 3 i 4 ustawy o finansach publicznych, beneficjent zostaje wykluczony z możliwości otrzymania środków UE.

Rejestr podmiotów wykluczonych na podstawie art. 207 ustawy o finansach publicznych, prowadzi Minister Finansów. Za zgłaszanie beneficjentów do rejestru podmiotów wykluczonych odpowiada IZ FE SL/IP FE SL. Instytucje uczestniczące w realizacji FE SL 2021-2027 są zobowiązane do informowania IZ FE SL (RT) o zaistnieniu przesłanek do zgłoszenia podmiotu do przedmiotowego rejestru.

Komórka pełniąca funkcję IZ/KW FE SL przy sporządzaniu wniosku o płatność do KE oraz rocznych zestawień wydatków do KE blokuje księgowanie wydatków obarczonych podejrzeniem nadużycia finansowego.

Załączniki:

1. Sygnały ostrzegawcze (czerwone flagi) dla FE SL 2021-2027.

Załącznik nr 1 do Zasad dotyczących zapobiegania i sposobu postępowania w sytuacjach wystąpienia konfliktu interesów, korupcji i nadużyć finansowych w ramach FE SL 2021-2027

Sygnały ostrzegawcze (czerwone flagi) dla FE SL 2021-2027

Sygnały ostrzegawcze (czerwone flagi) stanowią oznaki, przesłanki możliwych nadużyć finansowych lub korupcji. Jest to zbiór elementów mających nietypowy charakter, odbiegających od typowego, zwykłego działania. Wystąpienie sygnałów ostrzegawczych powinno zwiększać czujność personelu i kierownictwa oraz skłaniać do podjęcia niezbędnych działań w celu potwierdzenia lub zaprzeczenia istnienia ryzyka nadużyć finansowych.

Wszystkie osoby zaangażowane we wdrażanie FE SL 2021-2027 mogą dostrzec potencjalne sygnały nieuczciwej działalności i są zobowiązane do odpowiedniego na nie reagowania. Pożądaną cechą w tym zakresie jest myślenie krytyczne, w szczególności w przypadku osób wykonujących zadania kontrolne. W celu ułatwienia wykrywania nadużyć przygotowano katalog najważniejszych sygnałów ostrzegawczych, które mogą wskazywać na nieuczciwe zachowanie. Należy mieć jednak na uwadze, że identyfikacja jednego lub kilku z niżej wskazanych sygnałów nie oznacza, że w projekcie/procedurze doszło do nadużyć finansowych, dlatego należy krytycznie ocenić sytuację czy nie są one konsekwencją określonego rodzaju wsparcia/ typu beneficjenta lub projektu, itp.

Wskazany niżej katalog dotyczy realizacji całego FE SL 2021-2027 oraz wszystkich zaangażowanych w jego wdrażanie instytucji. Należy jednak zaznaczyć, iż nie każdy z wymienionych sygnałów może pojawić się we wszystkich instytucjach. Mając na uwadze finansowanie programu z różnych funduszy, specyfikę wdrażanych działań, każda z zaangażowanych instytucji/ komórek powinna przyjąć indywidualne podejście do analizy sygnałów ostrzegawczych pod kątem ich potencjalnego wystąpienia i ich wagi/istotności w identyfikacji nieuczciwych zachowań.

Katalog został podzielony na części: **zamówienia i koszty pracy**, co wynika z Wytocznych Komisji Europejskiej pn. *Ocena ryzyka nadużyć finansowych oraz skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych* gdzie wskazano, że te dwa obszary są szczególnie narażone na wystąpienie nadużyć. Dodano również obszar szkoleń, w którym jak wynika z dotychczasowych doświadczeń pojawiają się nieprawidłowości i podejrzenia nadużyć finansowych, obszar ten jest również wskazany w Rocznym Planie Kontroli jako obszar najbardziej ryzykowny w ramach WUP. Dodatkowo wyróżniono sygnały związane z **oceną wniosków o dofinansowanie** oraz **kontrolą administracyjną i na miejscu realizacji projektu** z uwagi na zidentyfikowane rodzaje ryzyk dla przedmiotowych obszarów.

W katalogu uwzględniono także sygnały ostrzegawcze, które mogą być identyfikowane w trakcie analizy dokumentów, wynikające z odbiegającej od standardów ich formy lub treści. Niniejszy katalog może być uzupełniany o nowe sygnały ostrzegawcze, które będą pojawiały się w trakcie realizacji Programu, np. nowe rodzaje wykrytych w Programie nadużyć, które nie zostały wskazane w katalogu.

1. Zamówienia i ich realizacja:

- preferencyjne traktowanie wykonawcy przez pracownika decydującego o udzieleniu zamówienia,
- nieuzasadniony, nagły wzrost zamożności osoby decydującej o udzieleniu zamówienia,
- osoba decydująca o udzieleniu zamówienia prowadzi działalność gospodarczą w obszarze związanym z udzielanym zamówieniem lub związanym z wykonawcą,
- osoba decydująca o udzieleniu zamówienia odmawia przeniesienia na stanowisko niezwiązane z zamówieniami publicznymi,
- osoba decydująca o udzieleniu zamówienia nie przedstawia deklaracji bezstronności i braku powiązań lub deklaracja jest niepełna,
- powtarzające się akceptowanie wysokich cen, niskiej jakości prac itp.,
- zwycięska oferta jest zbyt droga w porównaniu do szacowanych kosztów, opublikowanych wykazów cen, podobnych robót lub usług, średnich cen w branży lub cen rynkowych,
- ceny konsekwentnie zawyżane przez wszystkich oferentów,
- ceny ofert spadają w przypadku udziału w przetargu nowego oferenta,
- rotacja zwycięskich oferentów w podziale na typ zadania lub robót,
- nietypowe schematy przetargów (np. oferty różnią się od siebie w cenie dokładnie o pewien procent, zwycięska oferta sytuuje się tuż poniżej wartości progowej akceptowalnej ceny, cena oferty jest taka sama jak cena przewidziana w budżecie, zbyt wysoka, zbyt niska, zawiera okrągłe wartości liczbowe, oferta jest niekompletna itp.),
- ewidentne związki między oferentami, np. ten sam adres, pracownicy, numer telefonu itp.,
- w pewnych przetargach biorą udział zawsze ci sami konkurenci, inne firmy nigdy nie składają ofert,
- w zapytaniach dotyczących urządzeń z tej samej branży oferty składają zwykle te same podmioty, podmiot A wycofuje się, wygrywa podmiot B, a w kolejnym zapytaniu sytuacja jest odwrotna,
- pewne pozycje zapisane w specyfikacji przetargowej są inne niż te zapisane w umowie,
- oferenci mają bliskie kontakty z osobą decydującą o udzieleniu zamówienia publicznego i pracownikami odpowiedzialnymi za przetarg lub uczestniczą w przygotowaniu specyfikacji,
- wymiana korespondencji lub inne przesłanki wskazujące na to, że pracownik i wykonawcy wymieniają się informacjami dotyczącymi prowadzonego postępowania,
- przyznanie jednemu dostawcy znaczącej liczby zamówień,
- niektóre oferty zostały otwarte wcześniej,
- przyjmowanie spóźnionych ofert,
- oferent składający spóźnioną ofertę wygrywa przetarg,
- wszystkie oferty zostają bezpodstawnie odrzucone, po czym ogłaszany jest nowy przetarg,
- skargi ze strony oferentów,
- kwalifikujący się oferent zostaje wykluczony mimo braku jednoznacznych przyczyn,
- udzielanie zamówień jednemu wykonawcy tuż poniżej wartości progów, powyżej których wymagane jest przeprowadzenie przetargu,
- udzielanie bez przetargu zamówienia, które wcześniej było objęte procedurą przetargową bez spełnienia przesłanek,

- podział zamówienia, dostawy, manipulowanie kwotami w celu uniknięcia progu, powyżej których obowiązuje procedura przetargowa/konkurencyjności,
- pomijanie wymaganej przepisami procedury konkurencyjnej,
- manipulowanie procedurami konkurencyjnymi,
- płatności niezgodne z faktyczną realizacją zlecenia,
- wykonawca dostarcza nieodpowiednią lub niepełną dokumentację,
- sposób wykonania umowy niezgodny z wymaganiami umownymi i specyfikacjami,
- znaczące różnice między szacowanymi a rzeczywistymi kosztami,
- konkretne osoby wymienione w ofercie jako „kluczowi pracownicy” nie pracują w ramach realizacji zamówienia,
- brak informacji o usługodawcach, przegranych oferentach w Internecie, wykazach przedsiębiorców, brak adresu itp.
- faktury za towary lub usługi nie znajdują potwierdzenia przy inwentaryzacji lub w dokumentacji księgowej,
- brak potwierdzenia otrzymania zafakturowanych towarów i usług,
- podwykonawcy zatrudniani kaskadowo,
- płatności gotówkowe,
- udzielanie większości zamówień (zamówień o znacznej wartości) przed podpisaniem umowy o dofinansowanie (jeśli dotyczy),
- skargi związane ze sposobem realizacji form wsparcia w ramach projektu,
- nieudokumentowane lub częste zmiany w warunkach zamówienia zwiększające jego cenę,
- oferent składający ofertę o niskiej cenie wycofuje się z przetargu/postępowania, a następnie zostaje podwykonawcą,
- przegrani oferenci są zatrudniani jako podwykonawcy,
- przekazywanie wybranemu wykonawcy poufnych informacji, które nie są dostępne dla pozostałych oferentów (przed dokonaniem wyboru wykonawcy),
- ceny dotyczące pewnych pozycji w przetargu/ postępowaniu ofertowym wydają się zaniżone,
- słaba kontrola procedur przetargowych/ofertowych, np. nieprzestrzeganie terminów,
- wprowadzanie zmian do ofert po ich otrzymaniu niezgodne z procedurą,
- nieuzasadnione odrzucenie oferty,
- następujące po sobie zamówienia tuż poniżej wartości progowej;
- wygórowane lub nietypowe rachunki za robociznę,
- rachunki za robociznę niezgodne z postępowaniem wykonania umowy,
- informacje dotyczące cen są nieaktualne,
- ewidentnie zawyżone ceny w porównaniu z podobnymi zamówieniami, wykazami cen lub średnimi cenami w branży;
- różnice pomiędzy przedmiotem zamówienia, a wymaganiami umownymi i specyfikacjami,
- brak wyników badań kontrolnych lub certyfikatów, pomimo że były wymagane w zapytaniu ofertowym,
- wykonawca nie posiada odpowiedniego sprzętu/ personelu na miejscu robót;

- faktury za towary lub usługi nie znajdują potwierdzenia przy inwentaryzacji lub w dokumentacji księgowej,
- ceny na fakturach, ilości, opis rzeczowy lub warunki realizacji zamówienia nie odpowiadają opisowi w zapytaniu ofertowym/ofercie/zamówieniu, zleceniu zakupu, dokumentacji dotyczącej odbioru, inwentaryzacji lub dokumentacji dotyczącej użytkowania,
- powielone faktury na tę samą kwotę, z tym samym numerem, danymi itp.,
- nietypowe bądź podrobione opakowanie, kolory lub wzornictwo inne niż standardowe,
- numery identyfikacyjne wyrobów różnią się od tych wskazanych w katalogu lub w systemie numeracji,
- znaczące różnice między szacowanymi a rzeczywistymi kosztami materiałów,
- nietypowe lub nieczytelne numery seryjne; numery seryjne są niezgodne z rzeczywistym systemem numeracji producenta,
- faktury, numery inwentaryzacyjne lub opisy pozycji nie odpowiadają warunkom zlecenia.

2. Koszty pracy:

- widoczne zmiany w ewidencji czasu pracy,
- brak ewidencji czasu pracy,
- nagle, znaczące zmiany w kosztach pracy,
- niewystarczające kontrole wewnętrzne w fakturowaniu kosztów pracy, jak np. karty czasu pracy podpisywane z wyprzedzeniem, karty czasu pracy pracownika wypełniane przez przełożonego, wypisane ołówkiem lub wypełniane na koniec okresu rozliczeniowego,
- podpisane umowy nie precyzują świadczonych usług, brak jest dodatkowej dokumentacji, takiej jak szczegółowe faktury, sprawozdania uzasadniające wydatki,
- znaczące różnice między zaproponowanymi i rzeczywistymi kosztami jednostkowymi lub ilością świadczonych usług, które nie są uzasadnione zmianami w zakresie prac lub wymaganiami dotyczącymi zlecenia.
- duża rotacja wśród pracowników, która może sugerować problemy z prawidłową realizacją projektu.

3. Szkolenia:

- nieodpowiednie doświadczenie osoby przeprowadzającej szkolenie;
- brak dokumentacji uczestników;
- brak dat na oświadczeniach uczestników;
- niekwalifikowalni uczestnicy;
- brak przedstawienia kontrolującym programu szkolenia;
- brak podpisów/ dat na listach obecności;
- brak udokumentowania dokonywania wstępnej weryfikacji kandydatów w zakresie wyboru przez nich szkolenia;

- brak wykazania we wniosku o dofinansowanie, a także bazie SL2014 osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych jako personelu projektu;
- brak realizacji szkolenia w zaplanowanym terminie;
- powstanie podmiotu przed złożeniem wniosku/ realizacją usługi;
- brak / przesyłanie błędnych harmonogramów realizacji form wsparcia, przesyłanie dopiero po interwencji opiekuna projektu lub po zakończeniu realizacji form wsparcia, co uniemożliwia ich faktyczną wizytację;
- obecność podmiotu realizującego usługę szkoleniową w Rejestrze sygnałów, podejrzeń i nadużyć finansowych.

4. Ocena⁶ i wybór projektów do dofinansowania:

- preferencyjne traktowanie wnioskodawców,
- osoba oceniająca wnioski prowadzi działalność gospodarczą, której nie ujawniła, bądź pozostawała w stosunku pracy lub podległości służbowej z wnioskodawcą lub podmiotem przygotowującym wniosek w okresie 1 roku poprzedzającego ocenę wniosku,
- osoba oceniająca odmawia przeniesienia na stanowisko niezwiązane z oceną wniosków,
- osoba oceniająca wnioski pozostawia niepełne oświadczenia o bezstronności oraz deklaracje poufności,
- Członek KOP przekazuje ocenę eksperta innemu oceniającemu,
- wymiana korespondencji lub inne przesłanki wskazujące na to, że oceniający i wnioskodawca(y) wymieniają się informacjami dotyczącymi oceny złożonego wniosku,
- nietypowe, nie mające uzasadnienia w obiektywnie ocenianych zapisach wniosku, argumenty przytaczane przez oceniającego na przyznanie większej ilości punktów,
- nieuzasadniony, nagły wzrost zamożności osoby oceniającej wnioski,
- ocena wniosków dokonywana w miejscu lub sposób umożliwiający dostęp do dokumentów z oceny osobom postronnym,
- zdecydowana rozbieżność w ocenach obu oceniających, gdzie jeden z oceniających przyznaje bardzo dużo punktów (lub bardzo mało), co nie pokrywa się z oceną drugiego oceniającego i treścią wniosku, a w przypadku stwierdzenia znaczącej rozbieżności także z oceną trzeciego oceniającego (EFS) lub drugiej pary oceniających (EFRR),
- próba wskazywania przez oceniającego, które wnioski chciałyby otrzymać do oceny,
- informacja, że osoba oceniająca w danym naborze współpracuje (lub współpracowała w okresie 1 roku poprzedzającego ocenę wniosku) z wnioskodawcą aplikującym w ramach danego naboru,
- wycofanie złożonej podpisanej karty oceny przez osobę oceniającą lub chęć wprowadzenia znacznych zmian do złożonej (podpisanej) karty,
- wywieranie wpływu/nacisku na osobę oceniającą przez wnioskodawcę/ konsultanta, w przypadku gdy zachodziła między nimi podległość służbowa (niezależnie od czasu, w którym ta podległość występowała).

⁶ Dotyczy również ekspertów powoływanych w trakcie realizacji projektu w ramach ŚCP.

5. Kontrole administracyjne/na miejscu realizacji projektów:

- osoba weryfikująca wnioski o płatność (wnp)/kontrolująca projekty prowadzi działalność gospodarczą, której nie ujawniła, bądź pozostawała w stosunku pracy lub podległości służbowej z beneficjentem,
- osoba weryfikująca wnp/kontrolująca projekty odmawia przeniesienia na stanowisko niezwiązane z dotychczasowymi obowiązkami,
- osoba weryfikująca wnp/kontrolująca projekty pozostawia niepełne oświadczenia o bezstronności oraz deklaracje poufności,
- pracownicy próbują wskazywać Beneficjentów, których wnp chcieliby weryfikować/ których projekty chcieliby kontrolować,
- niska wykrywalność błędów/uchybień/nieprawidłowości przez danego pracownika,
- wymiana korespondencji lub inne przesłanki wskazujące na to, że osoba weryfikująca wnp/kontrolująca projekty wymienia się z beneficjentem poufnymi informacjami dotyczącymi oceny wnp/kontroli projektu,
- zatwierdzenie wnp pomimo braku prawidłowych dokumentów potwierdzających poniesione wydatki,
- nieuzasadniony, nagły wzrost zamożności osoby weryfikującej wnp/kontrolującej projekty.

6. Sygnały ostrzegawcze w formie lub w treści dokumentów:

- widoczne różnice w rodzaju, rozmiarze, ostrości, barwie itd. czcionki na dokumencie
- wymazane lub skreślone dane, dopiski bez podpisów osób upoważnionych
- odręcznie napisane kwoty bez podpisu osób upoważnionych
- brak lub nadmiar liter, brak ciągłości w liniach tekstu
- nietypowo ostre krawędzie oficjalnych pieczęci lub nietypowa barwa, wskazujące na użycie drukarki komputerowej,
- całkowicie identyczne podpisy osób (pod względem formy i rozmiaru) na różnych dokumentach, wskazujące na możliwość przerobienia w postaci wydruku komputerowego,
- kilka ręcznych podpisów w podobnym stylu lub identycznym długopisem lub piórem na dokumentach odnoszących się do różnych okresów,
- nietypowe daty, kwoty, uwagi, numery telefonów i obliczenia,
- brakujące pozycje (w odniesieniu do kolejnych kontroli)-
- błędy w obliczeniach na fakturze lub odcinku wypłaty wygenerowanych przez komputer: np. kwoty całkowite nie odpowiadają sumie transakcji,
- brak obowiązkowego elementu faktury: daty, numeru identyfikacji podatkowej, numeru faktury itd.,
- identyczne wzajemnie położenie pieczęci i podpisu osoby na zestawie dokumentów, wskazujące na użycie obrazu (a nie prawdziwy podpis),
- ogólnikowy opis towarów lub usług,
- niezgodności lub odchylenia od standardu dotyczącego numerów rachunków bankowych (np. mniej cyfr niż powinno być, numer nie odpowiada określonemu oddziałowi banku, inne widoczne niespójności).

- wystawione dwie identyczne faktury różniące się inną nazwą przedmiotu zamówienia lub inną ilością sprzedanych towarów.

Lista specyficznych sygnałów ostrzegawczych pojawiających się w projektach przedsiębiorców, występujących w okresie ostatnich 3 lat od wszczęcia postępowania:

1. W postępowaniu zostaje wybrany wykonawca, którego przedstawiciel/pracownik/pełnomocnik uczestniczył w panelu eksperckim.
2. Osoba biorąca udział w panelu eksperckim zostaje później wyłoniona w postępowaniu ofertowym jako wykonawca. Sytuacja nie budzi zastrzeżeń, jeśli do wyboru takiego wykonawcy dojdzie przed panelem eksperckim.
3. Podmiot (w tym osoby u niego zatrudnione), któremu zlecono sporządzenie wniosku o dofinansowanie lub dostarczenie dokumentacji niezbędnej do podpisania umowy lub zawarcie umowy o dofinansowanie (na zasadzie pełnomocnictwa), sporządzenie lub rozliczenie wniosku o płatność przed rozpoczęciem procedury wyboru zwycięskiej oferty - jest w relacji, w szczególności jest powiązany osobowo, kapitałowo z wykonawcą (znajomość budżetu i warunków realizacji projektu, które są nieznanymi i nieujawnionymi innym potencjalnym wykonawcom).
4. W postępowaniu zostaje wybrany wykonawca, którego przedstawiciel/ pracownik/pełnomocnik uczestniczył w procesie przygotowania wniosku o dofinansowanie, a także w jego dalszych etapach prowadzących do rozliczenia projektu.
5. W postępowaniu zostaje wybrany wykonawca, który jest powiązany z zamawiającym poprzez wspólne występowanie w innym przedsiębiorstwie, w szczególności jako wspólnicy, członkowie organów lub w związku z pełnieniem innych funkcji.
6. W postępowaniu zostaje wybrany wykonawca, który zatrudnia u siebie tych samych pracowników, których zatrudnia zamawiający.
7. Wybrany wykonawca posiada tę samą lokalizację działalności gospodarczej, co zamawiający.
8. Wykonawca lub zamawiający publikują na własnych stronach www informacje o stałej współpracy.
9. Zawarta została umowa franczyzy lub stałej współpracy pomiędzy zamawiającym a wykonawcą.
10. Wybrany wykonawca posiada to samo miejsce zamieszkania, co zamawiający lub osoby u niego zatrudnione.
11. Posiadany kod PKD wykonawcy lub jego profil działalności, nie potwierdzają, że posiada on kompetencje, doświadczenie i potencjał do realizacji przedmiotu zamówienia, w szczególności w zakresie prowadzenia prac B+R.
12. W postępowaniu został wybrany wykonawca, który w ramach innych postępowań dotyczących projektu był wskazany w treści zapytania ofertowego do kontaktu z ramienia zamawiającego.
13. Analiza baz danych (strony internetowe dostawców/producentów, portale aukcyjne, itp.) w kontekście wartości przedmiotu zamówienia wskazuje, że wybrana oferta przekracza cenę rynkową.
14. Zamawiający w zapytaniu ofertowym wymaga doświadczenia, potencjału, wiedzy, ilości zrealizowanych dostaw w odniesieniu do przedmiotu zamówienia, które to wymagania będą

weryfikowane jedynie na podstawie oświadczenia wykonawcy, bez wymagania innej dokumentacji, na podstawie której zostaną one zweryfikowane.

15. Zamawiający faworyzuje wykonawcę, ponieważ wystąpił niezgłoszony konflikt interesów lub zapłacono łapówkę bądź nielegalne honorarium.
16. Członek personelu zamawiającego faworyzuje wykonawcę w ramach procedury konkurencyjnej poprzez nadużycia w specyfikacjach lub ujawnienie danych ofertowych lub manipulowanie ofertami.
17. W celu otrzymania zamówienia wykonawcy manipulują procedurą konkurencyjną zorganizowaną przez zamawiającego, wchodząc w znowę z innymi wykonawcami lub tworząc fikcyjnych wykonawców, np. znowa przetargowa obejmująca składanie ofert przez wzajemnie powiązane przedsiębiorstwa lub fikcyjny usługodawca.
18. Wykonawca świadomie zawyża kwalifikacje pracowników lub zakres wykonywanych przez nich czynności w celu deklarowania ich jako zgodnych z oczekiwaniami zamawiającego.
- 19. Relacje rodzinne i osobiste** z wykonawcą, jego zastępcą prawnym, członkami organów zarządzających lub organów nadzorczych wykonawcy
 - a) rodzic, rodzic przybrany, dziadek/babcia, dziecko, dziecko przybrane, małżonek dziecka, wnuk, rodzeństwo, rodzeństwo przyrodnie, małżonek rodzeństwa,
 - b) małżonek, rodzic lub dziadek małżonka, rodzic przybrany małżonka, dziecko lub wnuk małżonka (z innego związku lub przybranym), rodzeństwo małżonka,
 - c) konkubent, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu lub inna osoba, z którą prowadzone jest wspólne gospodarstwo domowe,
 - d) były małżonek, konkubent lub osoba prowadząca w przeszłości wspólne gospodarstwo domowe,
 - e) dalszy krewny lub powinowaty,
 - f) inne relacje rodzinne lub osobiste występujące obecnie lub w przeszłości, np. odwiedzanie się w domach, wspólne imprezy kulturalne, rozrywkowe, wyjazdy na wakacje, wspólna nauka w szkole lub na uczelni, wspólna praca lub służba, prowadzenie wspólnych projektów, relacje przełożony–podwładny, mistrz–uczeń, autor–recenzent, działalność polityczna, społeczna, sportowa, hobbystyczna, wspólne zasiadanie w organach spółdzielni, klubu sportowego, znajomość, obserwowanie, polubienie, dyskusje, komentowanie, komentowałam/-em wykonawcę lub jego produkty czy usługi w tradycyjnych mediach.
20. Relacje rodzinne lub osobiste (opisane w pkt. 19) z prokurentem/pełnomocnikiem wykonawcy lub fundatorem (w przypadku fundacji).
21. Relacje rodzinne lub osobiste (opisane w pkt. 19) z udziałowcami lub akcjonariuszami wykonawcy.
22. Relacje rodzinne lub osobiste (opisane w pkt. 19) z pracownikami wykonawcy uczestniczącymi w przygotowaniu i składaniu oferty oraz w negocjacjach.
23. Relacje rodzinne lub osobiste (opisane w pkt. 19) z innymi pracownikami wykonawcy lub jego grupy kapitałowej oraz osobami wykonującymi zlecenia na rzecz wykonawcy.

24. **Relacje zawodowe i biznesowe** z wykonawcą (chodzi zarówno o wykonawcę będącego osobą fizyczną, współnikiem w spółce o dowolnym statusie prawnym), jego zastępcą prawnym, członkami organów zarządzających lub organów nadzorczych wykonawcy, np.
- a) jest lub był członkiem organu zarządzającego lub nadzorczego wykonawcy,
 - b) jest lub pozostawał w stosunku pracy lub zlecenia z wykonawcą lub łączyły ich relacje biznesowe, gospodarcze,
 - c) pozostawał z wykonawcą w stosunku pracy, zlecenia lub relacji biznesowych (działalność gospodarcza),
 - d) jego najbliższa rodzina lub konkubent/-ka, pracują lub wykonują zlecenia albo umowy w ramach działalności gospodarczej na rzecz wykonawcy,
 - e) jego najbliższa rodzina, obecny lub był małżonek lub konkubent pracowali, wykonywani zlecenia lub umowy gospodarcze na rzecz wykonawcy w przeszłości,
 - f) jego dalsza rodzina pracuje lub wykonuje umowy na rzecz wykonawcy,
 - g) jego lub jego najbliższych łączą lub łączyły z wykonawcą lub jego przedstawicielami relacje naukowe (studia, badania) lub twórcze (np. współautorstwo),
25. Relacje czysto zawodowe z wykonawcą i jego przedstawicielami nawiązane podczas poprzednich postępowań oraz w trakcie realizacji umowy zamówienia publicznego. W ramach dobrych praktyk zaleca się ujawnić i wykluczyć z postępowania wszelkie relacje.
26. **Relacje majątkowe i prawne** z wykonawcą (chodzi zarówno o wykonawcę będącego osobą fizyczną, współnikiem w spółce o dowolnym statusie prawnym), jego zastępcą prawnym, członkami organów zarządzających lub organów nadzorczych wykonawcy
- a) najbliższa rodzina lub konkubent są w relacjach majątkowych np. współwłasność nieruchomości lub ruchomości; najem lub wynajem, dzierżawa; zadłużenie lub wierzytelność,
 - b) w sprawach administracyjnych lub sadowych, toczonych z innymi podmiotami, występują oni po stronie zamawiającego,
 - c) najbliższa rodzina lub konkubent posiadają udziały lub akcje wykonawcy,
 - d) najbliższa rodzina lub konkubent starają się o zatrudnienie lub kontrakt u wykonawcy,
 - e) wykonawca zaproponował zatrudnienie lub kontrakt w przyszłości,
 - f) najbliższa rodzina lub konkubent są konsumentami towarów lub usług wykonawcy na preferencyjnych warunkach, niedostępnych dla ogółu konsumentów,
 - g) najbliższa rodzina lub konkubent otrzymywali prezenty lub świadczenia niematerialne od wykonawcy lub osób działających na jego rzecz,
 - h) korzystali z zaproszeń na jubileusze/przyjęcia/wyjazdy/konferencje/szkolenia urządzane lub współfinansowane przez wykonawcę.
27. Relacje zawodowe, biznesowe, prawne i majątkowe
- a) z prokurentem/pełnomocnikiem wykonawcy lub z osobami uczestniczącymi po jego stronie w przygotowaniu i składaniu oferty lub w negocjacjach,
 - b) z innymi pracownikami wykonawcy lub jego grupy kapitałowej oraz osobami wykonującymi zlecenia na rzecz wykonawcy,

28. Relacje opisane wyżej dotyczące podwykonawcy, wskazanego przez wykonawcę do realizacji części zamówienia.
29. Inne relacje lub powiazania, bezpośrednie lub pośrednie, z wykonawcami lub podwykonawcami, które zauważone u innych osób/podmiotów uznane zostałyby za budzące uzasadnione wątpliwości co do ich bezstronności.
30. Na etapie przygotowania postępowania lub po jego ogłoszeniu w relacjach z potencjalnymi wykonawcami zaszły zdarzenia, które inni wykonawcy mogą odczytywać jako nieuzasadnione preferowanie.